

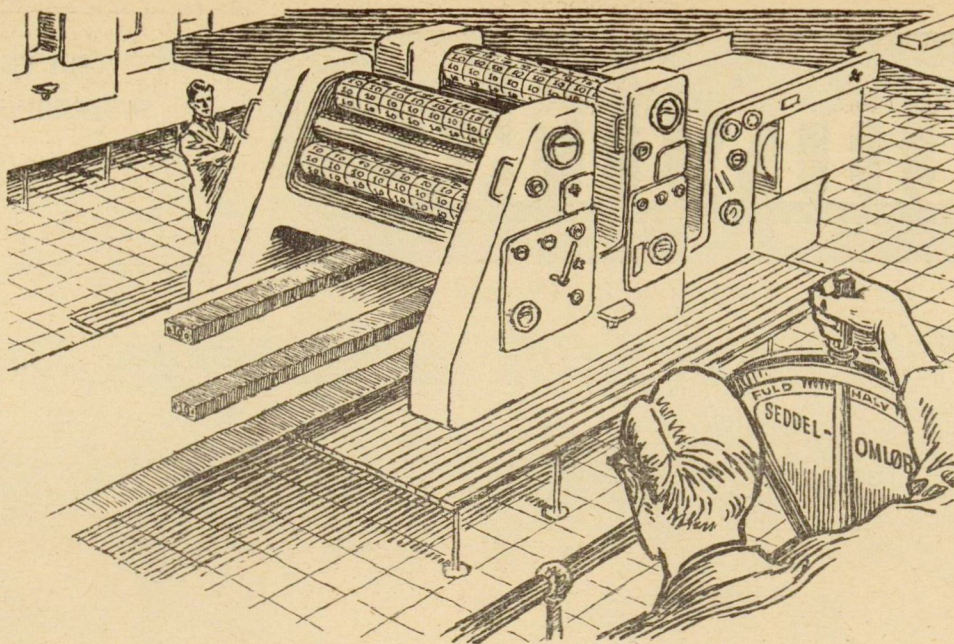
Samvirke

15. september 1956 - 29. årgang nr. 16 - Oplag A

Hvordan beskyttes
sparepengene?
—
HORMONERNE
—
Hestens fremtid

Skildvagt ved Christiansborg slot - i dette tilfælde dog det tidligere danske slot på Afrikas guldskyst. Farvefoto af Mogens Chr. Nørhnd. Se midtsideartiklen om Afrika i dag.

HVOR MEGET KAN EN BANK UDLÅNE?

I sidste nummer af *Samvirke* konstaterede vi, at de tre faktorer, der øver den største påvirkning på svingningerne i seddelomløbet – og derigennem på bankernes likviditet – er Danmarks samhandel med udlandet, finansministeriets mellemværende med Nationalbanken samt den kreditpolitik, Nationalbanken til enhver tid fører. Vi skal i det følgende belyse disse tre forhold lidt nærmere.

Bankerne formidler størsteparten af udbetalingerne i forbindelse med vor udenrigshandel – de køber den for eksporten hjemtagne valuta og sælger valuta til betaling af importen. Hvis importørernes efterspørgsel efter valuta nu overstiger den valutamængde, som eksportørerne bringer hjem, skal bankerne købe det manglende valutabeløb i Nationalbanken. Bankerne må præstere kontant betaling for denne valuta, d. v. s., at deres kassebeholdning formindskes med det beløb, den pågældende valuta koster. Med andre ord: Når vi importerer mere, end vi eksporterer, må bankerne købe valuta i Nationalbanken til betaling af merimporten, og følgende formindskes seddelomløbet.

På samme måde virker det, såfremt finansministeriet på statens konto i Nationalbanken indbetaler flere penge, end der trækkes ud. I så tilfælde går seddelomløbet ned, og bankernes likviditet forringes tilsvarende.

Hvis det omvendte finder sted – altså hvis vor eksport overstiger vor import, eller hvis staten trækker flere penge ud af Nationalbanken, end den indbetaler – forøges seddelomløbet.

Disse to faktorer, der er årsag til forandringer i seddelomløbet, har Nationalbanken stort set ingen indflydelse på. Men den kan tage kreditpolitiske midler i anvendelse, og så får den direkte indflydelse på bankernes likviditetsstilling.

Den kan f. eks. ved at afslå at yde bankerne kredit nedsætte de pågældende bankers udlånsmuligheder, og ganske særlig kan den ved at købe og sælge forskellige aktiver – navnlig obligationer – henholdsvis forøge og formindskes seddelomløbet. Hvis Nationalbanken f. eks. sælger ud af sin obligationsbeholdning, vil seddelomløbet blive formindsket med det beløb, de solgte obligationer koster, og dette beløb trækkes bl. a. ud af bankerne, hvis kassebeholdning derved formindskes. På denne måde kan Nationalbanken tvinge bankerne til at indskrænke deres udlånsvirksomhed, idet bankernes muligheder for at yde lån jo som tidligere nævnt afhænger af deres kassebeholdningers – likviditetens – størrelse.

Det, der her er nævnt om den indflydelse, disse tre faktorer har på bankernes likviditet, gælder landets banksystem som helhed. Såfremt derimod indskudsmidlerne i den enkelte bank forøges, og kassebeholdningen derved vokser, bliver den i stand til at udvide sin udlånsvirksomhed.

Man vil heraf kunne forstå, at for Andelsbankens vedkommende afhænger muligheden for øget støtte til finansiering af andelsbevægelsen, landbruget og privat virksomhed i høj grad ikke mindst af landbrugets forståelse af og villighed til at benytte banken. Ved at lade den daglige pengeomsætning foregå gennem banken og ved at indsatte ledig kapital på konto i Andelsbanken, kan danske landmænd fremme denne udvikling og derved bidrage til, at landbrugets penge kommer landbruget til gode.

ANDELSBANKEN

A. m. b. A.

— Hvis jeg for tyve år siden havde sat hundrede kroner i banken, så havde jeg haft to hundrede nu — og så kunne jeg købe lige så meget for de to hundrede, som jeg kunne for de hundrede dengang!

Denne bitre visdom, som Storm P. engang lagde en af sine kostelige figurer i munden, har fået højaktuel gyldighed som beskrivelse af den økonomiske udvikling siden midten af trediveerne med de stadige prisstigninger, som har betydet større og mindre tragedier for talrige sparere. Folk, som dengang led afsavn for at kunne få penge til side til alderdommen eller til børnene, har set deres forhåbninger briste på grund af den kendsgerning, at pengene har mistet 60 pct. af deres værdi siden 1935, målt i forhold til pristallet. Sagt på en anden måde: Der skal i dag 20.000 kr. til for at fremskaffe den samme købekraft, som 8000 kr. havde for tyve år siden.

Om at låne sig rig

Hvem har tabt, og hvem har vundet på denne udvikling? Blandt taberne er alle dem, der har indsat penge i banker og sparekasser, men også dem, der har betalt til livs- og pensionsforsikringer, eller som har anbragt deres opsparing i obligationer og andre gældsbreve.

Modsat har folk, som under den ene eller anden form har skyldt penge væk, høstet gevinster, fordi gældens realværdi er sunket i perioden mellem gældsstiftelse og tilbagebetaling. Betydelige mængder af købekraft er på den måde usynligt flyttet fra långivere til låntagere, der tilmed samtidig har oplevet en stigning i deres pengeformue, målt i kroner, fordi prisen på deres ejendomme og andre faste værdier er gået op.

De uretfærdigheder, som disse økonomiske forskubninger har medført, har rejst spørgsmålet om, hvordan opsparingen kan gøres værdifast. Diskussionen herom er foreløbig kulmineret i Venstres og Konservatives krav om, at der i forbindelse med den nye folke-

pensionsordning skal gennemføres en lov om konjunktursikring af frivillig opsparing til alderdommen, altså en slags statsgaranti for, at disse penge (inden for visse grænser) bevarer deres købekraft, indtil de skal bruges.

Guld og diamanter

Den bedste metode til sikring af sparepengenes værdi ville selvsagt være en stabilisering af priserne, men tilliden hertil er blevet stærkt undergravet af erfaringerne fra det sidste kvarte århundrede, der stort set har bestået af een lang række af prisstigningsperioder, kun afbrudt af enkelte korte tids-

kanter, håndværksmestre, handlende o.s.v., og også af dette beløb investeres en meget stor part direkte i sparernes egne virksomheder. Altså alt sammen en slags værdifast anbringelse af sparepengene.

Tilbage bliver den del af de selvstændiges overskud, der opspares i pengeform, samt lønmodtagernes opsparing — alt i alt en årlig sum på mellem 1 og 2 milliarder kr. For disse penge er det, at »tampen brænder«. I sidste instans investeres de ganske vist ligeledes i realkapital — f. eks. gennem obligationskøb og gennem pengeinstitutternes udlån, men fordelene heraf opnås ikke af sparere, men af lånerne. Sparerne ejer kun fordring på et bestemt kronebeløb, hvilket er et tvivlsomt aktiv i en prisstigningstid.

De fleste former for værdifast investering overstiger den enkelte

sparers økonomiske kræfter. Den eneste nogenlunde overkommelige mulighed kan være køb af eget hus, selv om også det kræver startkapital. Er huset behæftet med gæld — og hvilket hus er

Hvordan skal vi beskytte vore SPAREPENGE?

rum med nogenlunde konstante priser. Mange unge har gennem hele deres levetid simpelthen ikke oplevet et eneste større fald i prisniveauet. Det styrker ikke lysten til at spare op i pengeform, især ikke på langt sigt.

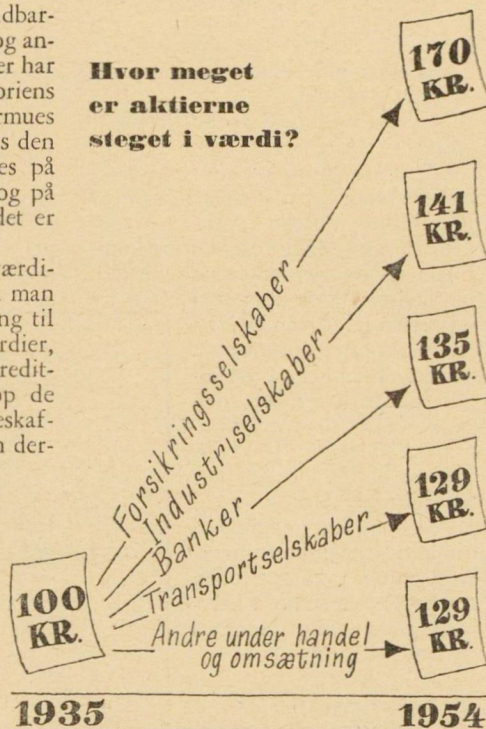
At anbringe opsparingen i guldbarer, diamanter, ædelstene, perler og andre kostbarheder er en metode, der har været anvendt gennem alle historiens kriseperioder til at værne en formues realværdi. At denne praksis drives den dag i dag, kan tydeligt iagttages på f. eks. diamanthørsen i London og på guldmarkedet i Frankrig. Men det er ikke for småsparere!

Ser man sig om efter andre værdifaste anbringelsesmuligheder, må man først huske, at næsten al opsparing til syvende og sidst havner i faste værdier, enten direkte eller via penge- og kreditinstitutter — undtagen lige netop de midler, der finder plads i strømpeskabet eller under madrassen, og som derfor ikke kommer investeringsvirksomheden til gode. Det går sådan til:

Sparepengenes anvendelse

Når bortses fra statens og kommunernes budgetoverskud, udgør den totale opsparing herhjemme pr. år ca. 6 milliarder kr. (1954), hvoraf 1 milliard er aktieselskabernes overskud ud over den udbetalte dividende og resten personlig opsparing. Af aktieselskabernes opsparing går over halvdelen til afskrivning og vedligeholdelse af produktionsapparatet, og resten nyinvesteres i vidt omfang i virksomhederne selv. Af den personlige opsparing frembringes langt den største del af selvstændige erhvervsdrivende — landbrugere, fabri-

Hvor meget er aktierne steget i værdi?

1935

1954

Tegningen viser den gennemsnitlige værdistigning på forskellige slags aktier købt i 1935 og solgt i 1954 (regnet ud pr. 100 kr.). Til stigningen er foruden almindelig kursopgang medregnet værdien af de friaktier og tegningsrettigheder til fævekurs, som i perioden er tilfaldet aktionærerne, når selskaberne har foretaget aktieudvidelser. Alligevel har aktiernes gennemsnitlige kapitalværdi ikke kunnet følge trop med pristallets stigning — skulle 100 kr. i aktier have bevaret købekraften fra 1935 til 1954, skulle værdien nemlig være steget til mindst 220 kr.

ikke det? – giver en sådan anbringelse af sparepengene endda mere end fuld dækning mod værdiforringelsen.

Værdifaste obligationer

Kan indskud i banker og sparekasser gøres værdifaste? Sagkyndige mener herom, at det for opsparing på længere sigt skulle kunne lade sig gøre at åbne konti, der reguleres i takt med leveomkostningerne. Den første forudsætning herfor er, at de virksomheder eller personer, som låner penge på disse konti, på deres side går ind på at betale konjunkturbestemte ydelser til pengeinstitutterne. Kun på denne måde bliver banken eller sparekassen i stand til at forhøje sparernes indskud og renter efter pristallets stigning. En sådan ordning har man i Finland.

Skal et lignende system få nogen praktisk betydning i Danmark, vil det dog efter eksperternes mening blive nødvendigt, at staten indtræder som garant for den værdifaste opsparing i pengeinstitutterne.

Man kan nemlig ikke regne med, at private lånekunder frivilligt vil stifte konjunkturregulerede lån, når der er udsigt til stærke prisstigninger – i hvert fald ikke, hvis der samtidig er adgang til at låne penge på den normale måde. Og når lånerne ikke vil »reguleres«, kan spareindskuddene naturligvis heller ikke blive det – medmindre staten påtager sig reguleringen. Men det betyder større skatter.

En anden mulighed er indførelse af værdifaste obligationer, enten udstedt af staten, kommunerne eller store erhvervsvirksomheder – eller i form af konjunkturregulerede kredit- og hypotekforeningsserier. F. eks. kunne kommunale el- og gasværker udbyde lån, hvis ydelser reguleres i takt med prisen på gas og elektricitet (praktiseres i Frankrig). Et andet eksempel på værdifaste obligationer er den svenske fællesforening, *Kooperativa Förbundets* 100 mill. kr. store obligationslån, der skal tilbagebetales i 1972 med en sum, der reguleres i forhold til leveomkostningernes stigning i låneperioden (dog begrænset til højst halvdelen gang obligationernes pålydende).

Er aktier værdifaste?

En tredje mulighed er endelig at placere sparemidlerne i aktier. Denne udvej egner sig ganske vist ikke for den enkelte jævne sparer, fordi det gælder om at købe aktier i så mange selskaber som muligt (for at formindske risikoen ved at binde sig til et enkelt foretagende), men muligheden kunne udnyttes ved,

at sparekasser og forsikringsselskaber fik adgang til aktieinvestering, eller ligefrem ved oprettelse af investeringsforeninger. Et eksempel på det sidste findes på en meget stor dansk virksomhed, hvor personalet allerede for adskillige år siden slog sig sammen i en spareforening, der skulle anbringe medlemmernes sparemidler i solide, børsnoterede aktier. Resultaterne heraf har ikke skuffet: Ikke alene har sparerne opnået en noget højere forrentning end normal bankrente, men fremfor alt har det opsparede beløb i vidt omfang bevaret sin oprindelige kapitalværdi.

En dybtgående interesse knytter sig også til opretholdelsen af pensioners købekraft, og i den offentlige debat har der således været forslag fremme om, at pensionskasser bør have adgang til at investere f. eks. 75 pct. af deres reserver i aktier, hvorved man i princippet skulle opnå samme mulighed for værdifasthed som ved investering i egen virksomhed.

Noget Columbusæg er der dog ikke tale om. For det første giver aktiekøb langtfra fuld dækning for pengenes værdiforringelse (se tegningen på foregående side), bl. a. på grund af udbyttepolitik og beskatning – i femåret 1949–1953 har detailpriserne således gennemsnitlig været dobbelt så høje som i 1936, mens aktiernes kapitalværdi kun har været 23 pct. og deres afkast 40 pct. højere end i 1936. For det andet løber enhver mindre pensionskasse risiko for tab på aktier, der i givet fald kan være mere ødelæggende end formindskelsen i pengeværdien. Og endelig for det tredje ville en øget efterspørgsel fra spareinstitutter og pensionsselskaber presse aktiekurserne uforholdsmæssigt stærkt i vejret.

Er hestens

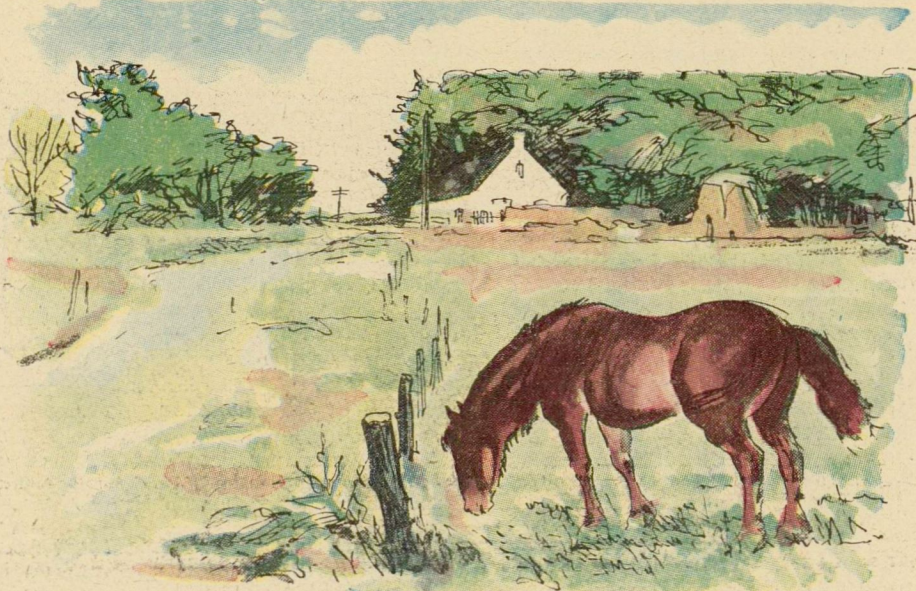
Den ser tænksom ud, som den står ved markgærdet og nyder sensommer-solen. Den har sine problemer.

Med troskab har hesten selv og dens forfædre nu i årtusinder øvet deres pligt mod mennesket – som livsvigtigt transportmiddel, som soldat i tallose krige, men først og sidst som agerdyrknings tjener. I gode og onde tider har den fået sin plads i den danske historiebogs brogede panorama. Hvordan ville f. eks. vort landbrugs udviklingslinje have tegnet sig, hvis ikke hesten i sin tid havde afløst studen som trækdyr?

Er dens rolle på dette felt ved at være udspillet? Den flygter ikke, når man nærmer sig gærdet. Den er vant til mennesker – har været det siden historiens morgen. En traktor drøner forbi – som et symbol på den ny tid, der truer denne tro tjener med arbejdsløshed og udslettelse.

Er traktoren dens fjende? Vor firdodede ven ser værdigt efter uhyret, men blikket er ikke fjendtligt . .

Mange heste har fået arbejdstiden skåret ned, efter at traktoren har holdt sit indtog, uden at landbrugerne af den grund har skilt sig af med dem. Statistikken fortæller, at den gennemsnitlige arbejdstid pr. arbejdshest i øjeblikket kun er mellem 1000 og 1100 timer årligt. Før »traktoriseringen« tog fart, var det almindelige timetal 12–1300 på mindre gårde, stigende til 16–1700 timer på store gårde.

ALEX SECHER · 78

Arbejdshesten har fået færre arbejdstimer, siden traktoren holdt sit indtog. Tegning af Secher.

dage talte?

Kan traktoren udfylde hestens plads? Det ædeltformede hoved løftes selvbevidst i vejret. Man har vel sine fortrin, synes dyret at sige.

En kendsgerning er det, at når regnen forvandler jorden til eet pløre, gør hesten bedre fyldst end både traktoren og lastbilen. I meget regnrige perioder er navnlig transporten af roerne næsten umulig at klare uden dyrisk trækraft, til såningsarbejde egner hesten sig som regel også bedst, og mange landmænd foretrækker fortsat heste ved hjemkørsel af korn og grøntfoder.

Traktoren overflødiggør ingenlunde et spand heste. For resten bliver hestene billigere i drift, når traktoren aflaster dem for det tungeste markarbejde, fordi de i så fald klarer sig med mindre kraftigt foder.

Alligevel er bestanden på voldsom retur? De vemodige hesteøjne ser sig søgende omkring i marken. Jo, det er tyndet slemt ud blandt dens kolleger!

Lige fra århundredskiftet og op til den anden verdenskrig talte Danmarks hestestalde mellem en halv million og 600.000 hoveder, indtil et højdepunkt nåedes i 1946 med i alt 650.000. Siden da er det gået ned ad bakke i skarpt trav: I løbet af de sidste ti år er bestanden mere end halveret, og i dette øjeblik ejer landet formentlig ikke over 275.000 heste. Samtidig er anskaffet over 65.000 traktorer. Hver traktor har altså fortrængt 5-6 heste.

Vil arbejdshesten do helt ud? Vor brave ven skraber energisk i græsset med hoven, som om den ville protestere mod perspektivet.

En professor ved Landbohøjskolen i København har ganske vist regnet ud, at landbrugshesten vil være udryddet i Danmark omkring 1964, hvis nedgangen fortsætter i samme tempo som hidtil, men så galt mener dog hverken han eller andre sagkyndige, det vil gå. Før eller senere må vi nå et stabilt balancepunkt mellem dyrisk og mekanisk trækraft. Mindst 200.000 heste vil ifølge flere eksperter fortsat være nødvendige for landbruget.

Hvorfor er det nødvendigt med en hestereserve? Hesten vender siden til markgærdet, så man rigtig kan beundre muskelbunderne under det blankstriglede og fine skind.

Man må give hesteavlens forkæmpere ret: Disse muskler er det bedste råstof til »produktion af trækraft«, som bonden råder over, hvis tilførslerne af traktorbrændstoffer spærres i en nødsituation. Arbejdskonflikten i foråret, der medførte lukning af benzin-

Fra et højdepunkt på 650.000 heste i 1946 er bestanden faldet til nu 275.000. Fortsætter nedgangen i samme tempo, skulle arbejdsbesten være udryddet her i landet i 1964. Slet så galt går det næppe. Der vil altid være brug for bestehold, men dets fremtid rummer mange problemer, der behandles her.

og oliehanerne umiddelbart før såtiden, var en kraftig understregning af hestens aktuelle eksistensberettigelse.

Væbnede konflikter i de urolige mellemøstlige lande, hvorfra olien kommer, kan bringe et ensidig mekaniseret landbrug i en lignende farlig situation. Et beredskab af levende hestekraft er uvurderlig til sikring af produktionen i en krisetid.

Hvordan sikres en fortsat hesteavl?

Det ædle dyr ryster ligesom opgivende med den stride manke. Sandt at sige ser det heller ikke lyst ud på dette afgørende punkt.

Det betænkelige for samfundet er ikke så meget selve nedgangen i hestantallet – den er en uundgåelig konsekvens af den fremadskridende mekanisering – men først og fremmest nedgangens skadelige virkning på den planmæssige hesteavl.

Efterhånden kan det hverken for hesteavlsforeninger eller private betale sig at holde gode hingste, fordi færre og færre landmænd ønsker at lægge føl til, og følgen heraf er en kvalitetsforringelse af hingsteholdet, der kan blive af katastrofal betydning den dag, faldet i hestebestanden standser.

Antallet af avlshingste er hidtil faldet stærkere end hestebestanden som helhed. I årene 1948-54 gik hingsteholdet i hesteavlsforeningerne ned med over to trediedele, hvorimod faldet i hestebestanden kun udgjorde 38 pct. – et indlysende misforhold. På denne baggrund skal man se hesteavlsorganisationernes ønske om en støtteportion fra de penge, som danske sportsheste selv løber ind på væddeløbsbanerne i form af totalisatorindtægter – en støtte, der skal bruges til at bevare en fast avlskerne af elitehingste i overgangstiden, indtil balancen mellem heste og traktorer har fundet sit leje.

Hvilken slags heste er der brug for?

Vor hest ved markgærdet er af den sværere race, og desværre har den al

mulig grund til at se fremtiden i møde med bange anelser.

Netop de lettere trækheste har nemlig i de senere år vundet stærkt frem på bekostning af de svære racer, fordi de egner sig bedst som supplement til traktorarbejde. Navnlig de små heste – f. eks. af islandsk og norsk afstamning – er der fortsat behov for, og de anvendes i vidt omfang i mindre landbrug, hvor mekaniseringen er vanskelig at gennemføre på grund af den forholdsvis store kapitalindsats.

Interessen samler sig først og fremmest om den lille, norske »fjordhest« (»nordbaggen«) – den eneste hesterace, som i de senere år har vist tal-mæssig fremgang: Mængden af hopper fra denne race voksede alene fra 1949 til 1954 med over 6000.

Typisk er det, at husmandsbrugene under 10 hektar omtrent har opretholdt hesteholdets størrelse. Forrige år havde kun 2-3 pct. af brugene under 5 hektar og 6-7 pct. af brugene under 10 hektar egen traktor. Mekaniseringen i disse brug skrider kun langsomt fremad, og selv om de får udført det sværeste trækarbejde ved hjælp af maskinstationer, kan småhestene ikke undværes.

Har hesten valutamæssig betydning?

Som et apropos til spørgsmålet drøner traktoren atter forbi gærdet på vej tilbage. Denne gang værdiger vor hest den ikke et blik, men vifter spøtsk med halen – i bevidsthed om eget værd.

Hesten lever af landets egne produkter og kræver ingen valuta – i modsætning til traktoren og dens fornødenheder. Tværtimod har eksporten af heste siden krigen indbragt landet 1 milliard kroner i udenlandsk valuta. At hestepriiserne ikke er brudt fuldstændig sammen under den kraftige realisation af hestebestanden gennem de forløbne ti år, skyldes netop eksportmulighederne, og også af denne grund har samfundet interesse i fremover at holde fast på en rimelig kraftreserve af gode heste.

★ ★ ★ ★

ELEKTRONHJERNER begynder nu at blive taget i brug uden for statslige, militære og videnskabelige kredse, hvor de hidtil har været brugt. Den første »civile« elektronhjerne i Skandinavien er opstillet hos Folksam, den svenske andelsbevægelses kolossale forsikrings-selskab i Stockholm. Vidunderet rummer en halv snes tusinde elektronrør, vejer 2700 kilo og koster over 30.000 kroner om måneden i leje. Apparatet, der er af amerikansk oprindelse, kan

gøre nytte for pengene. Den årlige beregning af, hvad hver af Folksams mange hundredtusinde forsikrede skal have i overskudstilbagebetaling, klarer man skinen på 25 timer – samtidig med at den kan foretage statistiske beregninger, det hidtil har været umuligt at foretage. Tempoet i Folksams elektronhjerne forklares måske bedst ved oplysningen om, at den foretager en simpel division på $\frac{1}{100}$ sekund og 1700 sammenlægninger pr. sekund.

MED HORMONER

kan man påvirke selve

LIVSPROCESSERNE

En mor kom en dag op til en læge med sin søn. Indtil sit 7. år var drengen vokset normalt, men derefter var væksten gået helt i stå. Forældrene var fortvivlede. Ville drengen blive dværg?

Heldigvis kunne drengen hjælpes. Det blev konstateret, at der var tale om en hormonalforstyrrelse, og endnu var det ikke for sent at gribe ind. Takket være indsprøjtninger med et væksthormon gennem flere år udviklede drengen sig normalt.

Det hormonpræparat, som blev brugt i dette tilfælde, er kun ét af mange. Efter at det er blevet muligt at fremstille hormoner fabrikmæssigt og til overkommelige priser, er de blevet et vigtigt våben i kampen mod sygdomme, som man før stod magtesløs overfor. Det gælder naturligvis først og fremmest sygdomme, som skyldes svigtende produktion af legemets naturlige hormoner eller tværtimod en overproduktion. Men desuden er der en række ikke-hormonale lidelser – f. eks. gigt, astma og øjensygdomme – som med fordel kan behandles med hormoner.

De livsvigtige kirtler

For at forstå princippet i hormonbehandlingerne må vi lige gøre os klart, hvor de naturlige hormoner i kroppen dannes, og hvad de betyder for organismen.

Hormonerne produceres fortrinsvis i legement »lukkede« kirtler: Skjoldbruskkirtlen (foran luftrøret), binyrerne (tæt op ad nyrerne), bugspytkirtlen (under mavesækken), æggestokkene, testiklerne samt på hjernens underside: hypofysen.

De producerede hormoner har hver sine opgaver. Vigtigst er hypofysehormonerne – de regulerer nemlig alle de øvrige kirtlers udvikling og funktioner. F. eks. kan kønskirtlerne kun udvikles og danne deres hormoner, hvis de påvirkes af et hypofysehormon. Det samme gælder skjoldbruskkirtlen og

binyrerne. Mælkekirtlernes produktion af mælk samt stofskiftet og hele organismens vækst er underlagt hypofysen. Lidelser i denne lille kirtel, som kun vejer cirka 1/2 gram, kan derfor få vidtrækkende og alvorlige følger.

Og hvad er så hensigten med de hormoner, der dannes rundt om i kirtlerne?

Skjoldbruskkirtlen producerer et jodholdigt hormon, hvis mængde i blodet er afgørende for stofskiftets størrelse. Et hormon fra biskjoldbruskkirtlerne regulerer kalkindholdet i blodet. Binyrerne indvendige »marv« danner hormonet adrenalin – et farehormon, der mobiliseres, når man befinder sig i en desperat situation, så man bliver bedre i stand til at kæmpe eller flygte. I binyrerens udvendige »bark« dannes bl. a. cortison, der også tjener til at regulere stofskiftet. Bugspytkirtlen producerer naturligvis først og fremmest bugspytt til fordøjelsen, men dernæst også insulin, der nedbryder og omdanner blodets indhold af sukker. Endelig er der kønskirtlerne – æggestokke og testikler; de danner foruden æg og sæd de såkaldte kønshormoner, der betinger det kønslige særpræg og kønsdriften.

Når personer »skifter køn«

Hvis produktionen af et naturligt hormon af en eller anden grund svigter, kan man søge at erstatte det med et kunstigt fremstillet hormon. Lad os f. eks. sige, at en mand er blevet impotent, fordi produktionen af testishormoner – dvs. mandlige kønshormoner – er formindsket. Man kan da ofte skaffe ham hans potens tilbage ved at indsprøjte testishormoner.

Omvendt kan man ad hormonal vej modvirke en overdreven hormondannelse. Eksempel: der findes en svulst i binyrebarken hos en kvinde. Denne forstyrrelse bevirker en forskydning i hormonbalancen. Der produceres et

overskud af visse hormoner, som ændrer kvinden i mandlig retning: hun får skægvækst og kraftig behåring, stemmen bliver dyb, måske er der tilfælde til forandringer i kønsorganerne. Ved at indsprøjte et stofskiftehormon kan man modvirke den abnorme hormondannelse. I sværere tilfælde må svulsten dog fjernes ved operation.

Det kan lyde underligt, at en kvinde selv kan producere hormoner, der giver hende et maskulint præg. Men det forholder sig faktisk således, at der hos begge køn dannes både hanlige og hunlige kønshormoner, blot i forskellige mængdeforhold. Hvis det normale balanceforhold mellem hanlige og hunlige hormoner forskydes, kan det føre til ændringer af kønspræget.

Heri ligger noget af forklaringen på, at personer kan »skifte køn«, som aviserne kalder det. Om et menneske er mand eller kvinde, afhænger dybest set af, om det er udstyret med æggestokke eller med testikler. En forstyrret hormonbalance kan imidlertid indvirke så stærkt på udseendet, at det slet ikke svarer til de indre kønsorganer, og resultatet er, at der tages fejl af kønnet. Et barn, som altid er blevet behandlet som en dreng, udvikler måske med årene en tilbøjelighed for sit eget køn. Senere viser det sig, at de indre kønsorganer er kvindelige og tilbøjeligheden altså ganske naturlig. En operation i forbindelse med en hormonbehandling kan muligvis bringe patienten i fuld overensstemmelse med sit rette køn. Men det er i så fald ukorrekt at sige, at der har fundet et kønsskifte sted.

Ganske vist er det hændt, at mennesker er født både med æggestokke og testikler og altså har været »ægte« tvækkønnede. Men det hører til de store sjældenheder. Når kønnet ikke er »rent«, skyldes det i reglen en abnorm hormonproduktion, som der ofte kan rades bod på.

Når en forskydning i den naturlige hormonbalance kan føre til så grelle resultater, siger det sig selv, at hormonbehandlingerne må gives med den yderste forsigtighed. En overdosering kan dels have uønskede virkninger, dels rumme en direkte fare for patienten. Vanskeligheden bliver ikke mindre af, at følsomheden overfor hormoner varierer stærkt fra det ene menneske til det andet. Der kræves stor indsigt hos lægen.

Men givet i de rigtige doser kan hormonbehandlingerne ofte have en næsten mirakuløs virkning, hvad enten det drejer sig om sygdomme, der er knyttet til kønnet, stofskiftesygdomme eller helt andre lidelser.

Hvad hormoner kan bruges til:

Dette skema giver en kort oversigt over de vigtigste hormongrupper og nogle af deres anvendelsesområder.

GONADOTROPINE HORMONER	<i>mænd:</i> Ved underproduktion af sæd. Ved forsinket pubertet. Når testiklerne ikke er sunket ned på plads i pungen. Ved visse tilfælde af sterilitet og impotens. <i>kvinder:</i> Ved forsinket kønsudvikling. Mod sterilitet. Til fremkaldelse af regelmæssig menstruationer.
ØSTROGENE HORMONER	<i>mænd:</i> Ved kræft i prostata (blærehalskirtlen). Til modvirkning af kæmpevækst. <i>kvinder:</i> Ved nedsat funktion af æggestokkene, især ved klimakteriet. Ved skrumpning af kønsorganerne. Ved manglende menstruation. Ved uønsket funktion af mælkekirtler. <i>begge køn:</i> Ved delvis henfald af knoglerne.
PROGESTERON	<i>kvinder:</i> Til afværgelse af en truende abort. Ved for stærke blødninger.
ANDROGENER	<i>mænd:</i> Nedsat funktion af kønskirtlerne. Eventuelt ved impotens. Ved overstimulering af blærehalskirtlen. <i>kvinder:</i> Ved forstærket blødning. Ved brystkræft. <i>begge køn:</i> Ved stærk svækkelse og proteinmangel. Ved henfald af knogler.
THYREOIDIN	Til fremme af stofskiftet.
VÆKSTHORMON	Mod dværgvækst.
HYPOFYSE-BAGLAPHORMON	Fremme af veer ved fødsel, der er ved at gå i stå.
HEPARIN	For at hindre blodet i at koagulere i blodbanen. Efter større operationer indsprøjtes Heparin i patienten for at modvirke tendensen til blodpropper. Eventuelt ved blodtransfusion.
CORTICOTROPINE	<i>herunder Cortison:</i> Ved almen svækkelse og for tidlig alderdom. Efter binyreoperationer. Ved svulstdannelser i binyrebarken. Ved smitsomme øjenlidelser. Gigtfeber. Leddegigt. Visse hudsygdomme. Astma. Allergiske sygdomme, f. eks. serumchock. Visse blodsygdomme.
INSULIN	Mod sukkersyge. Appetitløshed og afmagring. Til beroligelse af voldsomme psykiske patienter.

»Mirakel-hormonerne«

Til de to sidste hormongrupper i ovenstående skema knytter der sig en særlig interesse, fordi de anvendes til behandling af nogle sygdomme, som er uhyre udbredte, nemlig leddegigt og sukkersyge.

Da ACTH og Cortison kom frem omkring 1950, vakte de en kolossal opsigt. Man oplevede noget, der lignede mirakler. Patienter, som i årevis havde været lænket til sengen af leddegigt, stod op og gik omkring efter nogle få indsprøjtninger med de nye stoffer. Desværre viste det sig, at miraklet ikke var holdbart. Man måtte erkende, at ACTH og Cortison kun helbredte symptomerne – ikke selve sygdommen. Når man holdt op med at

give tabletter og indsprøjtninger, fik patienterne i reglen tilbagefald. Ydermere blev der i begyndelsen givet for store doser, hvilket fremkaldte ubehagelige og farlige bivirkninger: modstandskraften overfor smitsomme sygdomme blev nedsat, risikoen for mave- og tarmsår steg, knogler og blodkar blev skøre, og stofferne kunne have en uheldig indvirkning på patientens psyke. Desuden blev binyrebarken i nogle tilfælde beskudt, så den ikke længere selv kunne producere cortison.

ACTH og Cortison er stadig de vigtigste midler mod leddegigt, men de bruges med uendelig forsigtighed. Doserne er mindst mulige, og hormonbehandling kombineres ofte med en acetylsalicylsyre-kur. Takket være disse præparater kan mange tidligere inva-

lider nu passe et regelmæssigt arbejde, og adskillige kan takke cortison for, at de stadig er i live. Stadig kontrol, små doser og god ernæring – det er de ting, der holder gigtpatienten i gang, indtil det forhåbentlig en dag lykkes at finde et middel mod selve sygdommen. Et lyspunkt er det, at cirka 14 pct. af hormonbehandlede leddegigtpatienter synes at kunne klare sig fremover uden videre behandling.

ACTH har vist sig at have en helt uventet helbredende virkning på visse kroniske betændelser og sygelige forandringer i det indre øje og synsnerven. Disse lidelser førte tidligere ofte til blindhed. ACTH har ligefrem skaffet en del blinde deres syn tilbage.

Høfeber kan holdes under kontrol med et par hormondoser i den farlige årstid, selv hvor andre behandlinger svigter. Kronisk astma var tidligere svær at få bugt med; nu kan lægerne i reglen standse selv de farligste anfald med ACTH og holde patienterne symptomfri på små doser cortison. Eksem svinder ofte som dug for solen efter en ACTH-behandling. Det samme gælder mange betændelser i muskler og sener.

Den kommende folkesygdom

Ved hjælp af regelmæssige, daglige insulinindsprøjtninger lykkes det nu som regel at holde liv i sukkersygepatienterne og tilmed gøre dem fuldt arbejdsdygtige. Denne lykkelige omstændighed fører imidlertid med sig, at sukkersygepatienter gifter sig og får børn, og på den måde har sukkersygen, som i stort omfang har vist sig at være arveligt betinget, fået mulighed for at udvikle sig til en folkesygdom.

Insulinbehandlingen bygger på den antagelse, at sukkersyge skyldes nedsat insulinproduktion i bugspytkirtlen og manglende evne til at nedbryde og omdanne blodets sukkerindhold. Idag er man imidlertid ikke sikker på, at forholdet er så enkelt. Noget tyder på, at forstyrrelsen af sukkerstofskiftet kun er et enkelt led i et større sygdomsbillede.

Det sidste nye indenfor sukkersygebehandlingen er nogle piller, som i lettere tilfælde kan erstatte insulinet. I en del tilfælde har forsøgspatienterne tilmed kunnet holde op med at tage tabletterne efter en tid, uden at deres blodsukkerindhold gik i vejret. Tabletternes virkning på længere sigt er imidlertid endnu ukendt. Foreløbig må man regne med, at behandlingen stort set vil følge de hidtil gængse principper.

Med hormonpræparaterne er vi nået et godt stykke vej op ad forskningsens trappe – men kun for at opdage en ny lang trappe, der fortøner sig højt oppe, et sted i det uvisse.

To dejlige, gamle tanter

Dansk skuespilaften er titlen på Andels-Teatrets anden tourne i dette efterår. Programmet omfatter to enaktere, nemlig Gustav Wiedes *Skærmydsler* og Carl Gandrups *Munken går i Enge*, to indbyrdes vidt forskellige skuespil.

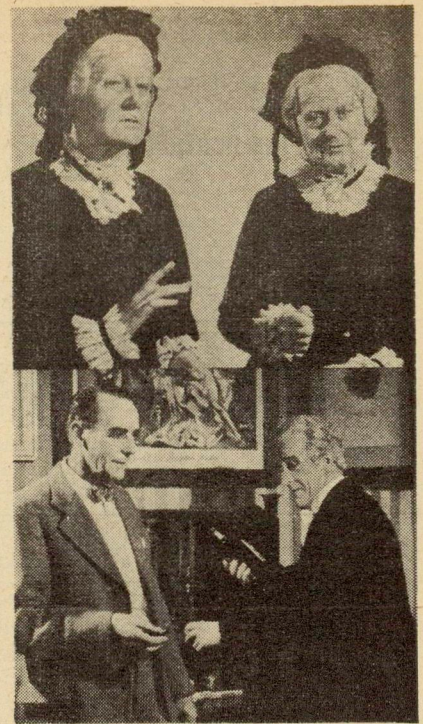
Skærmydsler behøver næppe nogen præsentation. Spillet med de to tanter og deres kåde, livsglade niece er allerede ved at blive klassisk. Replikker derfra er gledet ind i sproget som mundheld (»måner har den farve, måner skal have«). De sandt tegnede personer står som gamle venner for een, og det er nok ikke så ganske få landet over, der vil glæde sig til at forny og uddybe bekendtskabet med de to tanter i *Skærmydsler*, for dette stykke hører ligesom Holbergs komedier til blandt dem, man ikke trættes af.

Munken går i Enge, Carl Gandrups dramatiske hovedværk, har iøjnefaldende kvaliteter. Stykket er spændende, det bygger på menneskekundskab, det er spottsk-vittigt og munder ud i et spørgsmål, som sætter tanker i gang.

Carl Gandrup var i Munken går i Enge i kontakt med strømninger, der skulle blive hovedmotiv for flere af vor tids store, internationale forfattere, spørgsmålet om menneskets opfattelse af sig selv, og andres opfattelse af det. Hos Gandrup blottes ideen gennem en underholdende fortælling om en fredelig, jysk præstefamilie, der pludselig mortensaften får besøg af en fremragende kulturpersonlighed, dr. Vitus, som har en egen evne til at lokke hemmeligheder ud af sine medmennesker.

De to skuespil i denne danske teateraften er iscenesat af kgl. skuespiller Elith Foss, der ved tidligere lejligheder på Andels-Teatret har vist sin sans for at skabe levende dansk teater.

Andels-Teatret har engageret en række kræfter, der er publikum velbekendt fra adskillige af teatrets tidligere turneer. Her skal nævnes fru Agnete Arne Jensen, der sammen med Bodil Lindorff spiller de to tanteroller i *Skærmydsler*. Fru Lindorff levendegør desuden Carl Gandrups sangerinde-»besatte« pastorinde Tolderlund. Bent Bentsen bliver hendes husbond i dette skuespil, mens Aksel Stevnsborg frem-

Øverst Bodil Lindorff og Agnete Arne Jensen som de to henrivende, gamle tanter i *Skærmydsler*. Derunder Aksel Stevnsborg og Bent Bentsen i *Munken går i Enge* som henholdsvis dr. Vitus og pastor Tolderlund.

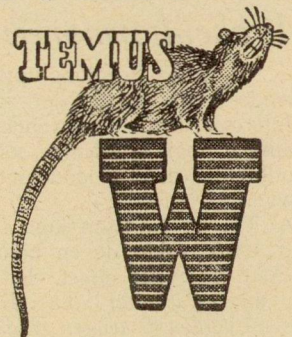
træder i to så forskellige roller som den kloge, mæglende professor Petersen i *Skærmydsler* og den alt andet end fredelige dr. Vitus i *Munken går i Enge*.

Tourneen med den danske skuespilaften får premiere den 22. september i Kalundborg og går derefter udover landet til teaterkredsene, der på forhånd har vist stor interesse for aftenen. Det kan nævnes, at såvel i Skive som i Esbjerg skal Andels-Teatret give denne skuespilaften tre-fire dage i træk.

PRINCE HUBERT
de POLIGNAC
"le plus grand nom du cognac"

Køb den i brugsforeningen - Leveres i gaveærske

MUSEGIFT

Et glimrende middel mod mus
Temus W musegift er af statens
skadedyrlaboratorium anerkendt
til bekæmpelse af mus

100 g kr. 2.00 - 1/2 kg kr. 7.50

ÆRLIGE ORD

I ET FOREDRAG på Andelsskolen har FDBs formand, professor P. Nyboe Andersen på en åbenhjertig og tankevækkende måde gjort rede for sit syn på brugsforeningernes samfundsmæssige stilling i dag.

Hans opfattelse er, at enhver romantisk idealisering både af pionerernes indsats og af selve det ideelle grundlag for vor bevægelse ikke blot er uønskelig, men endog kan være farlig. Vi kan ikke leve af pionerernes indsats i dag, siger han, men må indrette os efter den virkelighed, som omgiver os.

Det, der kræves af os, er noget ganske nøgternt og fornuftsbetonet: At vi bøjer os under det frie samarbejdes spilleregler og erkender vor stilling og vort ansvar som led i et praktisk arbejdende fællesskab.

Det er ikke en speciel brugsforeningsidealisme eller et særligt andelssind, der skal fremelskes, siger han videre. Vi må tværtimod vogte os for enhver vurdering af vort eget idégrundlag, som kan føre til snævrhed i vort syn på andre grupper i samfundet.

Som tilhængere af åbent medlemskab må vi vise åbent sind overfor andre menneskers synspunkter. Dermed også et åbent sind overfor vore opgaver i samfundet.

I DENNE FORBINDELSE påpeger formanden noget karakteristisk for vore dages samfundstilstand: At alle de store folkelige bevægelser er stivnet i organisationer, som har fået hver sin tilmålte plads i samfundet, og vil støde på modstand hos andre nogenlunde lige så stærke organisationer, hvis de søger at udvide deres virkefelt. Med andre ord holder de hinanden nogenlunde i skak.

Hvordan er nu brugsforeningsbevægelsens forhold til denne tilstand? FDBs for-

mand finder, at denne situation rummer noget positivt og værdifuldt for os, idet man indenfor den del af erhvervslevet, som er vore nærmeste konkurrenter, må anerkende brugsforeningsbevægelsen som en faktor, man må regne med, og som det ikke nytter at prædike korstog imod, ej heller affærdige med et skuldertræk.

På den anden side rummer situationen den fare, at vi selv slår os til ro med de opnåede resultater, som ikke er helt så imponerende, som man kunne ønske. I de sidste 3 år har vor andel i markedet stort set været uforandret.

HVORFOR stagnerer denne andel? Formanden nævner flere grunde til, at brugsforeningsbevægelsen trods store rationaliseringsanstrengelser ikke vinder nyt land.

For det første, fordi vi ikke er ene om at forbedre vor effektivitet. Der rationaliseres også hos vore konkurrenter.

For det andet, fordi den almindelige samfundsudvikling i visse henseender går os imod. Vandringen fra land til by handicapper os ved ikke at give os en tilgang i byernes nye forstadskvarterer, som svarer til afgang på landet. Dernæst er det til skade for os, at der foregår en forskydning i forbrugets sammensætning fra de gængse dagligvarer over mod udvalgsvarer og tjenstydelse (sidstnævnte begreb dækker bl. a. trafik, udlandsrejser etc.), som brugsforeningerne ikke har samme herredømme over.

Også afsætningsformerne forskyder sig — ikke blot i retning af nye butikformer, som brugsforeningerne ganske vist har været i spidsen med, men også på den måde, at der lægges stigende vægt på reklame, salg af mærkevarer og på service af forskel-

lig art, herunder også kreditgivningen, områder, hvor det ikke er i brugsforeningernes interesse at opmuntre, men snarere dæmpe aktiviteten.

OJEBLIKKETS to største problemer er, understregede formanden, at finde veje til at skaffe brugsforeningsbevægelsen en rimelig andel af omsætningen i udvalgsvarer (især ved en bedre tilrettelægning af salgsformerne i vore magasiner og fortsat fremgang i Fox-magasinerne) og at skaffe kapital til nye brugsforeningsfremstød i områder, som ikke er dækket af brugsforeninger i øjeblikket.

Ingen af disse problemer kan løses, uden at de enkelte foreninger føler deres ansvar overfor helheden og slutter op om de store fællesopgaver. På dette punkt kom formanden tilbage til et forhold, som han havde berørt allerede i sin indledning. Vel er det rigtigt, at FDB hverken kan eller skal bestemme over de enkelte brugsforeninger (formanden nævnte specielt indkøbsfriheden som et stort gode, ikke alene af ideelle grunde, men også fordi den er en spore til FDBs konkurrencedygtighed).

Men på den anden side er det en ulempe for samarbejdet, hvis den enkelte brugsforening bruger sin frihed hensynsløst, kun med tanken på at presse den størst mulige profit ud af enhver given situation. Et frit demokratisk samarbejde forudsætter, at man hver især giver afkald på at udøve sin frihed ubegrænset.

HVIS det skal lykkes at give udvalgsvarerproblemet en holdbar løsning, kræver det samarbejde mellem lokale brugsforeningskredse og FDB, og på samme måde er det nødvendigt, at de enkelte brugsforeninger slutter op om *Brugsforeningernes Låne-*

og *Garantifond*, for at garantikapitalen kan blive høj nok til at dække lånebehovet og sikre bevægelsen dens fulde slagkraft.

Skal vi fremad, må vi hjælpe hinanden med at bekæmpe den udvikling, der går os imod. Ellers vil der være noget selvmodsigende i at tale om brugsforeningsbevægelse, hvis realiteten er, at den er gået i stå.

DETTE var hovedpunkterne i formandens vægtige og prisværdigt ærlige foredrag, som i et andet afsnit også drejede sig om pengeforringelsen, valutakrisen og opsparingsproblemet — men herom ved en anden lejlighed.

Ikke siden direktør *Ebbe Groes* for fire år siden — også ved et møde på Andelsskolen — fremsatte sin store rationaliseringsplan, som senere gav sig udslag i Esbjergsystemet, butikskonsulentordningen og standardlagrene, er der talt så vægtigt og åbenhjertigt om brugsforeningsbevægelsens principielle anliggender.

Hermed være ikke sagt, at formanden kan regne med ubetinget tilslutning til sine synspunkter. Tværtimod ægger de til modsigelse hos flere forskellige grupper af opfattere. Men lad os hellere få talt ud om tingene end gå langt uden om af frygt for at se sandheden i øjnene.

DET kan ikke undgås, at formandens afstandtagen fra den »romantiske idealisering« vil virke som en brand i næsen på mange, for hvem vanetænkning og traditionalisme — i visse tilfælde også fanatisme — har skabt forestillingen om brugsforeningsbevægelsen som en slags »stat i staten«, en bevægelse med et sekterisk anstrøg.

Nu må man ikke glemme, at der i denne opfattelse kan gemme sig noget stærkt og personligt værdifuldt, en følelse af ærefrygt overfor det nedarvede fra en tid, da brugsforeningerne rent billedigt var tvunget til at forsøge sig i en slags pindsvinestillinger for at kunne forsvare sig. Alligevel trængte det til at blive sagt, at vi må indrette os efter den virkelighed, vi lever i. Alt for megen lyrik trives på fortids bebrudte og sædvaner, alt for

megen farisæisme kan få sit udspring derfra.

Andre passager i formandens tale havde bud til de heller ikke helt få, for hvem det alene er afgørende, hvad der »betaler sig« – som fortrinsvis har opmærksomheden henvendt på at udnytte samarbejdet til størst mulig fordel for deres egne interesser. Også for dem er der undskyldende momenter. Det er ofte initiativrige mennesker, som lægger vægt på at kunne pege på de opnåede resultater som mål for deres arbejde og derfor ret ensidigt vil koncentrere sig om opgaver, som hurtigt og sikkert giver bonus.

På den måde forsømmes andre muligheder, som ud fra et helhedssynspunkt er mere påtrængende. Set på længere sigt er der mere mening i at samle kræfterne om nye fronter end blot at trænge dybere ind på de gamle, hvor slaget allerede er vundet.

Men afgørelsen af, hvor der skal slappes af, og hvor der skal sættes ind kan i hvert fald ikke træffes fra oven. De enkelte foreninger må selv bidrage til at »finde melodien«. Formanden betone stærkt nødvendigheden af, at alle kræfter mobiliseres i en enstemmig forståelse af, hvad tiden kræver af os. Det er vigtigt, at det lokale selvstyre indpasses i de store planer (som så heldigt realiseret i Esbjerg-systemet), thi uden muligheder for at træne befolkningen i demokratisk selvvirksomhed er der kun tale om et demokrati af navn. På den anden side er selvstyre ikke det samme som selvrådighed.

ENDELIG er der en gruppe, som vil være ikke så lidt bekymret over formandens forbeholdne indstilling til »andelssindet«.

Han er imidlertid i sin gode ret til at være skeptisk overfor alt det, der kun er etikette. Det er så langt fra givet, at der kun findes andelssind hos den, der kalder sig andelsmand, eller at det totalt mangler hos udenforstående. Vi er absolut ikke alene om de tanker, som ligger til grund for andelsideen.

Men det afgørende, den egentlige ideologiske kerne er, at i intet andet praktisk arbejdende system finder man disse tanker så præcist udtrykt som i andelsideen.

Den er på samme tid udtryk for fællesskab og individualitet. Den placerer det enkelte menneske i tilknytning til et større fællesskab, som man må føle sig i samklang med for helt at forstå det at være menneske. Og dog værner den om det enkelte menneske som en værdi i sig selv, med dets rettigheder og pligter og ansvar tydeligt formuleret. Den frihed, som andelsideen står for, er ikke de frie kræfters spil, men en frihed under ansvar, en vidtstrakt individuel frihed, men en frihed under fællesskabets tugt.

Andelsideen hæver egoismen op i et højere plan, fordi man samtidig med at arbejde for egen velfærd også arbejder for andres. Den stræber mod at sikre den enkelte det størst mulige udbytte af eget arbejde, modsat dem, der vil tilegne sig størst muligt udbytte af andres arbejde. Andelsbevægelsens retfærdighedsideal er ikke en verden med lige kår, men med lige vilkår for dygtighed, indsats eller andre fortjenester til at gøre sig gældende. Det er ikke dens opgave at stille alle lige og udjævne alle økonomiske skel, det vil blot være at belønne dovenskaben

og hæmme samfundsudviklingen, men hvis broderskab skal opfattes som det ene menneskes forpligtelse til at hjælpe det andet til retfærdighed, er det et af de dybeste motiver bag andelsideen.

PUNKT for punkt kan der påvises en dybere sammenhæng mellem ideen og livets store spørgsmål. Den være sig svigtet, misforstået, fordrejet og misbrugt nok så meget – så er det i hvert fald ikke ideens skyld, men menneskenes.

Ingen lever helt op til de store idealer: I erkendelse heraf må man altså enten helt afskrive alle slags »sind« eller også give dem plads som en *mulighed*. Helt at afstå fra at fremme, hvad man noget ubestemt – det må indrømmes – kalder andelssindet, kan vi ikke.

Derimod er det med begreber som med penge, at når der rutes med dem, udhules værdien. Så lad os være varomme på dette punkt.

SOM led i det danske samfund og erhvervsliv står brugsforeningsbevægelsen nu stærkt, men med en vis tilbøjelighed til at slå sig til ro med de opnåede resultater, sagde formanden.

Også vi beklager den træghed overfor nye opgaver, som unægtelig gør sig gældende på punkter af vital betydning. Det er for beskedent, hvis vi ikke når længere end til blot at deltage i den almindelige tovtækning organisationerne imellem.

Ligesom andelsideen har sit særpræg som grundlaget for en livsform, har den også sit eget ansigt, rent politisk set. Der findes næppe noget samfundsreformatorisk system af mere overbevisende tværpolitisk karakter. Det har vist sig at kunne trives i

alle afskygninger af forfatningsformer fra den rene liberalistiske stat, over velfærdsstaten til sovjetstaten – til trods for at den hverken dyrker liberalistiske eller socialistiske formål. Dens styrke består i, at den i sig rummer det bedste i liberalismen, nemlig konkurrencens princip, og det bedste i socialismen, fællesskabets beskyttelse af de svage.

Alle andre erhvervsorganisationer har ganske bestemte gruppe-interesser at slå for. Brugsforeningerne har kun forbrugernes, uanset i hvilken lejr de end findes. De indtager altså også på dette punkt en særstilling.

DERFOR er det for beskedent at slå sig til tåls med bare at være en blandt andre organisationer. Bevægelsen har egenskaber i sig til at blive den regulerende kraft, som velfærdsstaten ikke selv kan præstere at være, fordi den ikke selv er aktiv deltager i erhvervslivet. På den anden side er det ikke nødvendigt, at det sker som noget slags »alt andet udslettende« felttog. Inden for velfærdsstatens rammeøkonomi kan bevægelsen, uden at tilstræbe kollektivismen, opnå al ønskelig indflydelse på markedsforholdene blot ved at råde over en lille part af markedet og herfra gribe regulerende ind.

Men det kræver en indsats af dimensioner langt ud over øjeblikkets, en indtrængen på erhvervsområder, som er os helt eller delvis fremmed.

Hertil er desværre lange udsigter – at dømme efter den tilbageholdenhed, der præger brugsforeningerne i deres holdning overfor selv de mest nærliggende opgaver.

Dog, dette er stadig ikke ideens skyld.

GDR. KARL JENSEN DØD. Ved redaktionens slutning erfarer vi, at tidligere bestyrelsesmedlem i FDB, gdr. Karl Jensen, Vallensved, er afgået ved døden, 69 år gl. Karl Jensen var medlem af FDBs repræsentantskab fra 1938–45, repræsenterende det sydlige Sjælland, fra 1945–54 var han medlem af Fællesforenin-

gens bestyrelse og deltog med levende interesse i bestyrelsens behandlinger af de mangehånde problemer, som tårnede sig op for FDB og brugsforeningsbevægelsen netop i disse år.

★

ARRANGEMENT AF FORMAT. Seks steder nord og syd for Limfjorden havde oplysningsudvalget i FDBs 10. kreds (Ålborgegnen) indbudt til husmoderdag i de sidste dage af august og først i september. Efterspørgslen efter billet-

ter var så overvældende, at man ekspres måtte udvide programmet med en husmoderaften hvert sted. Og alligevel var tre-fire tusinde husmødre skuffede over, at de ikke kunne deltage i det glimrende tilrettelagte program. De, der var heldige at komme inden for, hørte foredrag, så modeopvisning, fik praktiske råd om husholdningsarbejdet og smagte på flere af FDBs kendte produkter. Husmoderdagene er blevet en gavnlig kontakt mellem husmødrene og brugsforeningerne.

DER kommer en lille dreng jollende på sin røde, stærkt ramponerede tricycle. Han har kasket og grønt halstørklæde og stumpet overfrakke på. *Lars-Egon*, 5 år – er en sød og sjov dreng, ikke særlig køn. I øjeblikket gør han nærmest et lidt for sømt indtryk. Han er ikke helt proper, der er hul på strømperne, og næsen løber.

Men det er altsammen småting. *Lars-Egon* er under udrykning. Han kommer fra Peder Skramsgade nr. 37, fjerde sal over gården, og først gik det for *full speed* hen ad Holbergsgade og videre uden særlige forhindringer helt hen til Gothersgade.

Ved hjørnet af St. Kongsgade venter han pænt på grønt lys, men i den nederste ende af Gothersgade bliver færdslen for overvældende. *Lars-Egon* må tit stoppe helt op. Det er trist, for han er som sagt under udrykning. – Hans køretøj mangler ganske vist det gule flag, men det har reglementeret katteøjebag, og – hvad man særlig lægger mærke til – en uforholdsmæssig stor cyklekurv på styret.

Når folk opdager ham, gør de beredvilligt plads. Mange vender sig om og smiler. Især bagfra ser *Lars-Egons* »udrykning« uendelig komisk ud.

– Nej, se det lille pus, siger en elskelig gammel dame til en anden, hvor *han* har han dog travlt. Han skal nok hen i Kongens Have og lege...

Lars-Egon skal aldeles ikke hen og lege. Hans kørselsforetagende er af dødsensalvorlig karakter. – Målbevidst styrer han langs Kongens Have, og her sætter han farten op, men han mærker, at han er ved at køre træt og tager et pusterum ved hjørnet af Nørrevold.

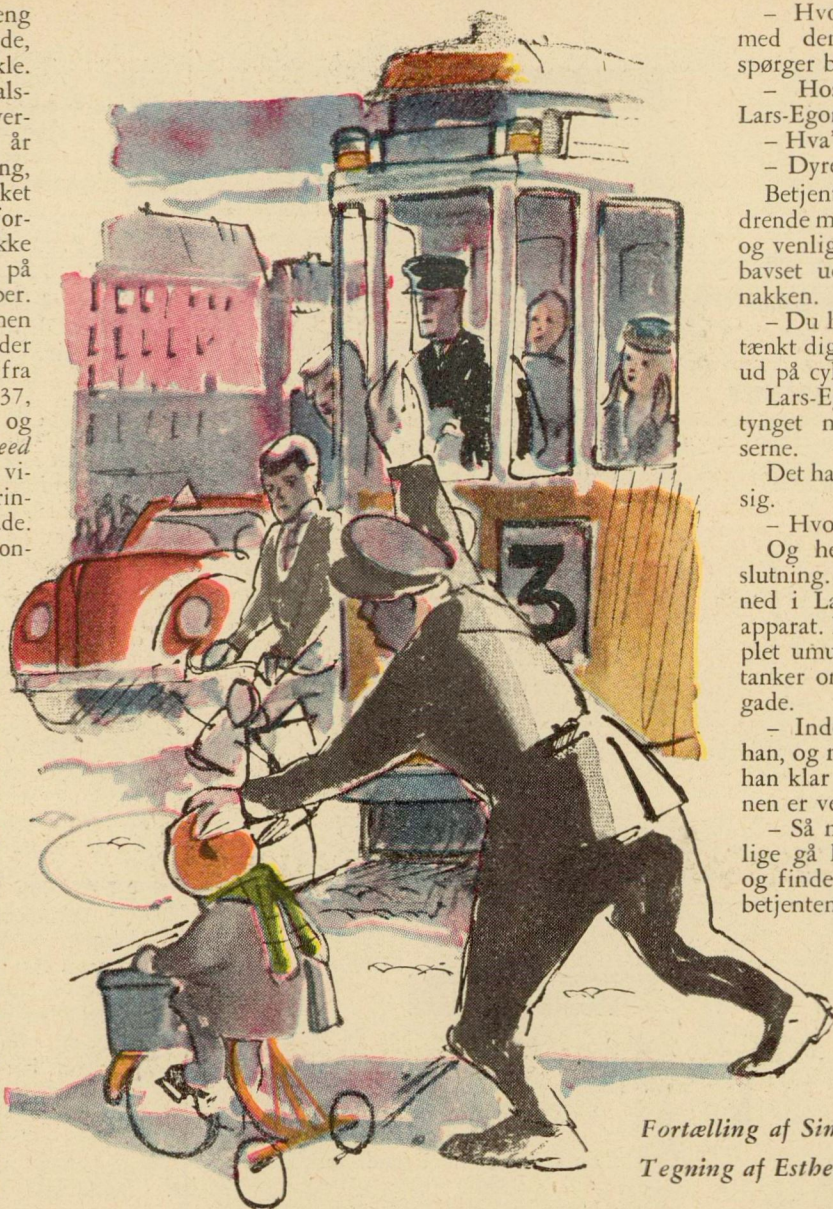
En linie 7 hviner i kurven, og *Lars-Egon* får igen travlt. Lige siden han med fru Andersen fra tredje sal var ude at se til hendes syge gravhund, husker han, at han skal følge linie 7's spor langt ud på Nørrebro. Her bliver han nødt til at spørge sig for, men heller ikke før. Selv om han kun er en ganske lille dreng, er han vant til at klare sig selv. Det har tiden og ensomheden lært ham.

Han passerer Frederiksborggade og

tramper i rasende tempo over Dronning Louises Bro. Ud ad Nørrebrogade går det straks mere trevent. Benene begynder at værke, farten aftager. Til tider sidder *Lars-Egon* fast, og ved Fælledvej, hvor han ikke rigtig kan greje lyskurvsystemet, går det galt.

En betjent styrter ud og slår en klo i *Lars-Egon*, mens en linie 3 tager sig en hård opbremsning.

Betjenten trækker tricyklen ind til siden for at få en forklaring.

Fortælling af Simon Hjaltegaard
Tegning af Esther Andersen

LARS-EGON rykker ud

– Hvor sku' du hen med den fart, mester? spørger betjenten.

– Hospitalet, svarer *Lars-Egon* mut.

– Hva' for et hospital?

– Dyrehospitalet.

Betjenten, en midaldrende mand med et åbent og venligt ansigt, ser forbavset ud og klør sig i nakken.

– Du havde da vel ikke tænkt dig at køre helt derud på cykle!

Lars-Egon ser brøbebetynget ned i fortovsfliserne.

Det havde han da tænkt sig.

– Hvor bor du henad?

Og her sker en kort slutning. En klap falder ned i *Lars-Egons* huskeapparat. Det er ham komplet umuligt at komme i tanker om Peder Skramsgade.

– Inde i byen, svarer han, og med rædsel bliver han klar over, at situationen er ved at blive farlig.

– Så må vi vist hellere lige gå hen på stationen og finde ud af det, siger betjenten. Han opfordrer

barskt det lille opløb, der allerede har samlet sig, til at passere gaden, tager drengen med den stumpede frakke ved hånden og gør mine til at ville løfte den lille, billige tricycle op og simpelthen bære den resten af vejen. *Lars-Egon*, der ser dette, snupper med en uventet man-

øvre cyklekurven fra styret og bærer den selv under armen, så varsomt, som om den var fyldt med det skøreste porcellæn.

Sådan nærmer det lille optog sig Fælledvejens politistation. Først lige udenfor bliver betjenten opmærksom på *Lars-Egons* cyklekurv.

– Hvad har du i den?

– Min kattekillling. Den er syg.

– *Din kattekillling!* Hvad i al verden ... nå, det var derfor, du havde

Her er lidt
om de mange
dejlige
HJERTEGARNER,
De kan købe
i **BRUGSEN**

GARNER

BABYGARN

– det blødeste og lækreste, De kan ønske at strikke af til baby.

PRINSESSEGARN

– meget blødt og lækkert, og f. eks. drømmegarnet til en rigtig lækker sengetrøje eller barnebluse.

GOBELIN O

Som skabt til at strikke sweaters, cardigans og sokker af.

GOBELIN P

– til masser af formål, hvor slidstyrke tæller – f. eks. til skoletøj, pullovers, gamachesæt o.s.v.

GOBELIN M

– prøv engang at strikke arbejds-sokker af GOBELIN M – så skal De se sokker!

SWEATERGARN

– et kraftigt, slidstærkt garn til dagligtingene ...

HJERTE-CREPE

– det dejligste garn af den lækreste uld, man kan ønske sig – og velegnet til så godt som alt.

HJERTE-CREPE filtrer ikke, det fnugger ikke, og crepe-tvindingen giver en meget smuk virkning i det færdige arbejde.

HJERTE-CREPE er kort sagt et rigtigt ønskegarn, som tilmed fås i et væld af skønne farver.

BRUGSEN

Køb garn i

– Deres egen forretning

så travlt. Hvad hedder så din kat?

– Pirs!

Lars-Egon er ikke i humør til at svare andet end enstavelsesord. Men med et barns sikre instinkt føler han, at betjenten ikke er ham fjendtlig stemt, og han har intet imod at vise ham Pirs, da de er kommet indenfor.

I kurven ligger en lille, gråtigret to måneders killing, omhyggeligt indpakket i et par gamle, lappede underbukser, så hovedet er frit. Det ser ud, som om den er faldet i dyb søvn i sin lune rede.

Men den er stendød!

Og da denne kendsgerning er konstateret, stikker Lars-Egon, der hidtil har taget alle tilskikkelser med mandfolkeværdighed, i en så hjerteskerende gråd, at tre-fire betjente kommer styrtende fra de indre lokaler i den tro, at en grov forbrydelse er under udvikling ...

Dette er i sandhed ikke noget helt dagligdags tilfælde!

Først da man efter alle kunstens regler har begravet Pirs i politistationens have, i en papkasse, sat et lille pindekors over den til evigt minde og trøstet Lars-Egon med, at hans killing nu nyder sin ny tilværelse i kattehimlen, først da lykkes det at få en slags begrundelse for Lars-Egons sælsomme udrykning.

HAN har fundet det lille kræ, forkommen og elendig, under skraldebøtterne. Ingen ved, hvor den er kommet fra, for der er ellers ikke katte i gården. Han har taget den med op i lejligheden, men da hans far er kommet hjem om aftenen og har kastet et blik på dyret, har han ganske vist sammen med Lars-Egon givet den lunken mælk, som den også med synligt velbehag har labbet i sig. Men derefter har han om morgenen, inden han igen gik ud med prøvetasken, konstateret, at killingen lå mærkelig sløvt hen i sin uldførede æske, og derfor beordret Lars-Egon til at bringe killingen ned til viceværtten, så de var sikre på, at det lille dyr kunne blive aflivet på en skikkelig måde.

Det har Lars-Egon ikke kunnet bringe over sit hjerte. Derfor har han båret æsken med kræet ned i kulkælderen og i flere dage delt sin smurte mad og sin halve sødmælk med killingen.

Han har inderlig troet på, at den ville komme sig.

Først i formiddags er Lars-Egon bleven klar over, at der må andre kræfter til, og dette er altså forhistorien, der løser gåden om hans afbrudte udrykning til dyrehospitalet.

MEN din mor, siger en ung betjent, der har stået og overværet en del af forklaringen, hvad sagde din mor til alt dette?

Lars-Egon tier hårdnakket.

- Ja, tor Søren ... din mor! suppler betjenten, der leder »afhøringen«.

- Hun er gået.

- Gået! Hvordan gået? Har hun forladt jer?

Lars-Egon nikker betydningsfuldt.

De to betjente ser på hinanden og trækker på skuldrene.

- Hvornår er hun gået?

Det kan Lars-Egon ikke så nøje gøre rede for, men man finder dog ved fælles hjælp ud af, at det ikke kan være så forfærdelig længe siden, en måneds tid eller så. Også, at den gade, Lars-Egon bor i, går ned til havnen.

Politibetjent P. O. Olsen-Næverød forelægger sagen for overbetjent O. B. Nielsen-Melballe, der opgivende ryster på hovedet.

- Fa'ens til forældre nu om dage, siger han og ser på sit ur. Klokken er efterhånden blevet godt 16.

- Ja, vi må vel have ham efterlyst, fortsætter han. Det er da for meget for langt, at vi skal køre rundt med højttaler vogn på hele Gammelholm for at blive a' med ungen ... Har han fået noget mad?

- Han havde selv smørrebrød med i cyklekurven.

- Det må jeg nok sige! udbryder overbetjenten med et stort, hjerteligt grin. Hvad var der på?

- Et med fedt og rulle, et med ost og et med banan.

- Sørg så for, at han får en stor kop cacao og wienerbrød.

- Det har han fået, inden han gik omkuld på divanen. Han var jo dødtæt efter hele den cykeltur hertil helt fra Gammelholm.

- Nå, endelig lidt omtanke, for De har selvfølgelig glemt at remse gaderne ved havnen op for ham?

- Ikke just glemt, svarer politibetjent Olsen-Næverød let krænket, men han faldt bogstaveligt talt i søvn mellem hænderne på mig.

OVERBETJENTEN ringede ind på »Gården« for at høre, om en lille dreng er meldt savnet. Det er der ikke. Og han sætter sig brummende til at skrive en efterlysning:

»Den 5-årige Lars-Egon Jørgensen, der formenes at bo i Gammelholms-kvarteret, er indbragt på osv., osv. Nærmere oplysninger om den 5-årige Lars-Egon osv. bedes givet til Central 1448 eller nærmeste politimyndighed«.

Der er ikke stort mere at fortælle.

Tre minutter efter, at tilfældet Lars-Egon er rundkastet over hele Danmark, begynder telefonen at kime fra forretningsdrivende i Peder Skramsgade, og netop som en af politiets biler er gjort klar, ruller en taxa op foran stationen. Ud stiger en yngre, velklædt dame.

- De skulle hellere tage lidt bedre vare på Deres lille dreng i fremtiden! er overbetjent Nielsen-Melbasses ram-saltede afskedssalut til damen, der går med Lars-Egon.

- Ah, hvad kender De til det! siger fru Jørgensen rapt - og tilføjer: Men selvfølgelig har jeg været skør ...

MED disse lidt mystiske orakelord forsvinder damen i en taxa med Lars-Egon og tricyklen til Peder Skramsgade 37, fjerde sal over gården.

Her står en mand i trediveerne, en forholdsvis frisk charmørtype, midt på gulvet i den lille lejlighed og ser forvirret ud, ja, han er mildest talt ude af sig selv. Han er netop kommet ind ad døren og får så øje på en diminutiv, håndskrevet seddel, der øjensynlig har været stukket ind under entrédøren, men ved et uheld delvis er landet under en af hans hjemmesutter, der var anbragt lidt sjusket. På seddelen står at læse:

»Lars-Egon er på Fælledvejens politestation. Han er bleen borte. Det sagde de i radioen nu til aften. - Fru Jensen fra ismejeriet.«

Næsten i samme nu bliver en nøgle sat i døren, og der står den forsvundne Lars-Egon lyslevende. Han løftes op og får et knus, så vejret er ved at gå fra ham ... Men hvem er det, der står bag ham ude på trappen?

- Albert, siger hun og træder frem fra mørket, vi har været no'en rædsomme skvadderhoveder begge to ... *jeg mest!* skynder hun sig at tilføje.

- Nåh, indvender han og ser på hende med fugtige øjne, jeg har selvfølgelig osse min del af skylden ... Hvorfor er vi osse sådan et par hystेरiske kanutter. At vi gider!

MEN så dukker der noget op i ham, der må have luft: - Jeg kan nu ikke rigtig tilgive dig, at du stak a' fra drengen. Han trænger nu til, at no'en tager sig af ham. Og sikken't mas, jeg har haft med ham, tilføjer hr. Albert Jørgensen med ægte selvmedlidenhed. - Og Herregud, hende, den anden, hev jeg jo ud omtrent med det samme!

- Der er ikke en dag, hvor jeg ikke har fortrudt det, svarede hun - jeg var osse nok kommet igen uden dette her.

- Elly, siger han varmt, så la' vær' å skav dig en anden gang! Du har jo heller ikke selv taget det så nøje.

- Skal vi ikke love hinanden at la' vær' med at rippe op i alt det gamle, Albert! svarer hun spagfærdigt.

- Ih, jo, for min skyld gerne, siger han lavmælt.

Lars-Egon står mellem de to og ser alvorligt, men inderst inde dirrende af henrykkelse fra den ene til den anden. Han forstår ikke ret meget af det hele - udover dette, at han har mistet Pirs, og det var et hårdt slag, men det ser ud, som om han til gengæld har fået sin mor igen.

Større hygge med moderne belysning

I Brugsen kan De let finde en moderne lampe lige efter Deres smag - en lampe, der skaber større hygge og giver stuen et individuelt præg.

Husk at se belysnings-katalogerne i Brugsen

- det betaler sig at købe i BRUGSEN

ER DET FOR TIDLIGT AT KAPPE TOVET?

Uroen omkring Suez, alle råbene om selvstændighed for Afrikas folk, gør det aktuelt at stille spørgsmålet: Er Afrikas folk modne til selvstændighed? Forfatteren Mogens Chr. Nørlund beretter her på baggrund af en syv-måneders rejse i Vestafrika om nogle indtryk, der kan tjene til belysning af spørgsmålet.

ASIENS og AFRIKAS folk rejser sig for at ryste det europæiske åg af skuldrene. I århundreder var de kolonier, der måtte danse til Europas pibe. Nu har de – sidst ægypterne – under og efter den anden verdenskrig lært at holde af klangen af andre toner.

Den ene unge stat efter den anden dukker frem fra ruinerne af fortidens koloniriger. Nu skal de stå på egne ben. Hvordan klares denne overgang? Lad os se lidt på Vestafrika, den del af det sorte fastland, vi herhjemme kender mindst til. Jeg har netop tilbragt syv måneder på rejse i dette område, fra Dakar ved Atlanterhavskysten til Timbukto lige på grænsen til Sahara. Det er soleklart, at man på så kort tid ikke kan danne sig et blot nogenlunde udtømmende billede af den aktuelle situation eller give sig af med spådomme om fremtidens muligheder. Men jeg har ikke kunnet undgå at samle en del indtryk, sådan at jeg nu bagefter

sidder med en stabel brikker, der tilsammen danner et billede af en kontrastrig verden af nøgne legemer og broderede tunikaer, af dromedarer og traktorer, af kanoer og helikoptere, af strålende liv og frygtelig død.

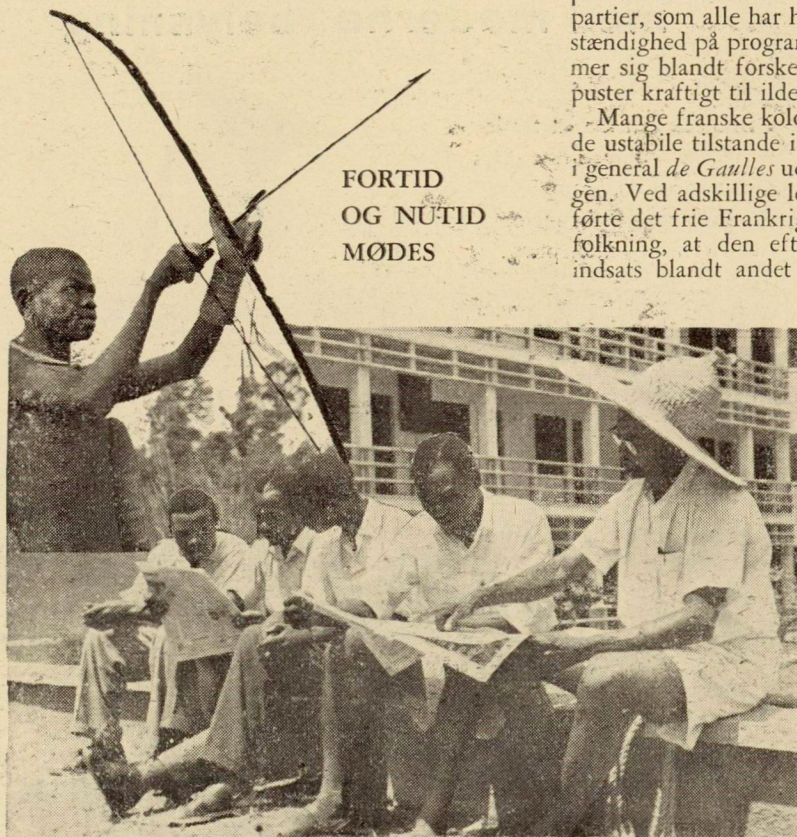
Bortset fra den selvstændige negerrepublik Liberia er Vestafrika delt op i koloniområder tilhørende Portugal, Frankrig og England. Disse tre magter har hver sin opfattelse af begrebet koloni. Mens de engelske og tildels de franske områder i Vestafrika er på vej til selvstændighed, er de portugisiske forblevet kolonier, som man opfattede begrebet før krigen. Vasco da Gamas ætlinge sidder fast og giver ikke de indfødte den ringeste chance.

Portugisisk Guinea er et udmærket eksempel. Koloniens guvernør regerer faktisk som en mildere form for diktator, selvom han vælges hvert fjerde år. Valgene betyder ikke stort, udfaldet er givet på forhånd. Der er kun eet parti og een kandidat. Folk, der ikke stemmer på ham, bliver strøget af valglisten. Paradoksalt nok er resultatet af denne stramme kolonipolitik, at portugisisk Guinea fører en ubemærket tilværelse. Man hører aldrig noget fra dene koloni.

Befolkningen i de franske områder føler sig i høj grad tiltrukket af tidens politiske strømninger. Navnlig i havnebyerne udfolder sig en livlig politisk aktivitet. Der findes adskillige politiske partier, som alle har hel eller delvis national selvstændighed på programmet. Kommunisterne gemmer sig blandt forskellige politiske dæksnavne og puster kraftigt til ilden.

Mange franske kolonifolk mener, at årsagen til de ustabile tilstande i fransk Vestafrika må søges i general de Gaulles udtalelser i London under krigen. Ved adskillige lejligheder lovede han – der førte det frie Frankrigs kamp – Afrikas sorte befolkning, at den efter krigen som tak for sin indsats blandt andet i kolonihærene, skulle gøres ligeberettiget med Frankrigs hvide statsborgere. Dette løfte er ikke opfyldt. Man har indtryk af, at Frankrig søger at bevare sin indflydelse ved at lefle lidt for de indfødtes krav uden dog på noget tidspunkt at ville give afkald på kolonierne. Denne uldne politik irriterer.

Som der er forskel på hvide, er der også forskel på Afrikas sorte. Billedet til venstre fortæller herom. De fem unge er medicinstuderende ved Ibadans moderne universitet i Nigeria, men millionerne søger medicinmændene.

FORTID
OG NUTID
MØDES

Englænderne er gået længst. Gambien, en lille strækning på Afrikas 'pukkel' mod Atlanterhavet – har netop nu fået en forfatning. Nigeria står foran gennemgribende ændringer i forholdet til England, og alt, hvad der i dag knytter Guldkysten til Storbritannien, er den engelske guvernørs person. Det er den vej, det skal gå. For med eller uden deres fejl, har afrikanerne naturligvis samme moralske ret til selv at varetage deres interesser som andre folk. Spørgsmålet er så: Bliver de lykkeligere af det? Forstår de at fordøje den moderne civilisation og dens livsrytme?

Ved det store sorte universitet i Ibadan i Nigeria, underviser den danske zoolog Jørgen Jørgensen. Han er så vel udrustet, at han studier?

– Der er absolut intet akkurat lige så intelligent som Birket-Smith. Noget har svært ved at tilegne sig nye færdigheder, ladende mangler evnen til at givet emne ret længe.

Mange af Birket-Smiths studium med begejstring og største iver over bøgerne, som tiden går, daler de opdager, at studiet de havde ventet.

Det er en sørgelig sorte studenter er optaget af interesse for deres fag, et lighedstegn mellem komfort. En eksamen med automobil, en irguldure, rejser til Europa er da også de mest sørgelige.

En anden ting, som mange på en lærer, når at anvende de praksis.

– Adskillige af Birket-Smiths, har en fænonsker alt og kan remseså snart de skal bruge de i stå. De kan man sætter dem til. I når de en anden gang rimenter på egen hånd.

Her rører Birket-Smiths negerens for os fremligesom afrikaneren Samtidig ræsonnerer og ofte synes man, mangler logik. Jeg

æisk tøj er tegnet på, at den sorte er opad. Billedet er fra Liberia, en sonnorgen, hvor kirkerne — og der er mange — kalder.

ket-Smith. En aften på emnet: er negeren lærer noget af sine

om, at negrene er vi andre, hævdede, at mange af dem toffet, idet de tilsyn- centrere sig om et

ever begynder deres kaster sig med den praktiske forsøg. Men en. Det er ligesom anspændende, end

ning, at de færreste kærligheden til eller agt de fleste står der og senere materiel afrika ensbetydende de bolig, glimtende »praktiske« studier

kan virke forstem- t eleverne ikke for- tiske kundskaber i

, forklarede Birket- behjærne«. De hu- næsten i søvne. Men viden selvstændigt, et foretage forsøg, kniber det for dem, øre de samme ekspe-

noget væsentligt i e tankegang. Det er enker selvstændigt. n helt anden måde, esonnementer totalt et eksempel herpå.

I en landsby i fransk Guinea tilbragte min kone og jeg natten på et af de overnatningssteder, myndighederne har oprettet. Da vi vågnede næste morgen, gav min kone boyen vand med besked om at lave morgenkaffe. Vi havde forlængst gjort os i stand, vi havde siddet længe på terrassen, kaffen kom stadig ikke. Så gik min kone over til boyens hytte. Der var to ildsteder foran, på det ene stod en sodet gryde, hvis indhold kogte over de blussende flammer. Ved det andet ildsted sad boyen. Vor kasserolle var over ildstedet, men der var ingen ild at se. Forklaringen var den, at vi havde glemt at give boyen tændstikker. Han var boy og kok og kunne ikke rende i byen efter tændstikker. Tanken om at tage ild fra det andet ildsted, var ikke faldet ham ind. Tværtimod! Den anden ild var hans kones.

Det er muligt, at negeren, som Birket-Smith hævder, er lige så intelligent — i dette ords egentlige betydning — som vi andre. Men han opfatter på en anden måde, hans mangel på logik — sådan som

vi forstår dette begreb — parret med hans måde at tilbringe tilværelsen, gør ham uegnet som arbejdskraft i et moderne samfund. Samtlige hvide i Vestafrrika, det være sig plantageejere, forretningsfolk, embedsmænd eller teknikere, river dagligt adskillige totter hår af hovedet i fortvivelse over negerens mangel på koncentrationsevne, an-

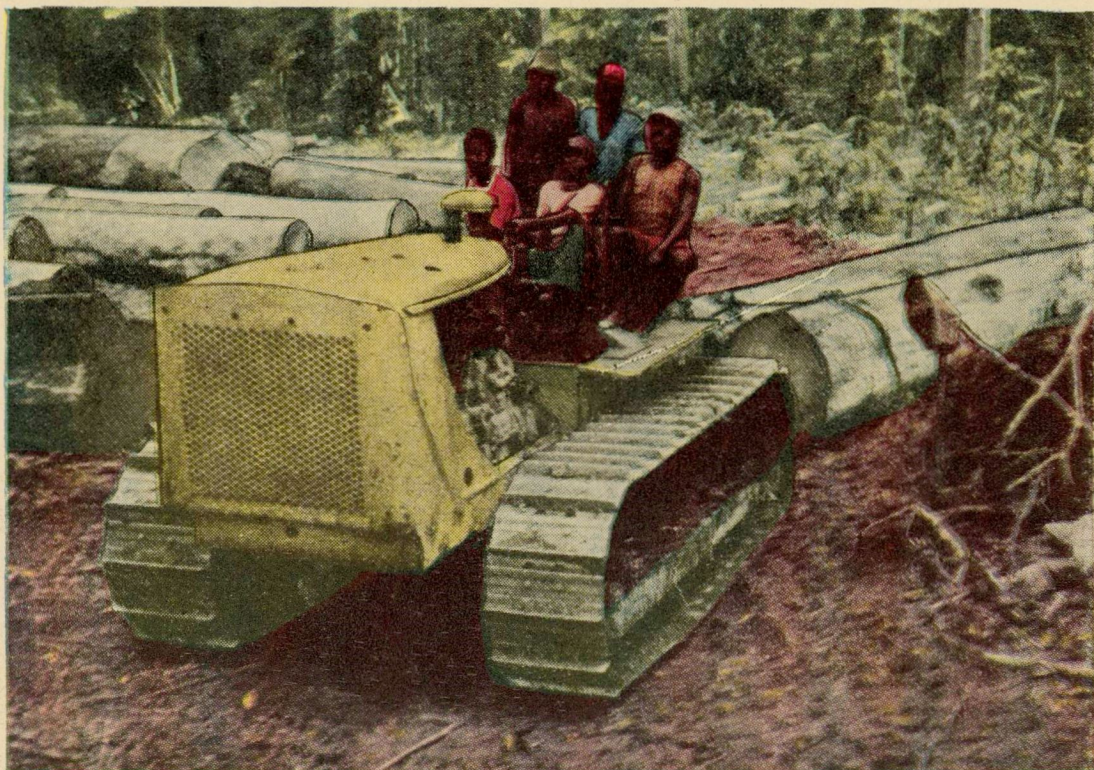
svarsfølelse, på selvstændig tænkning. Negerens overlegne muskelkraft gør ham strålende egnet til at udføre hårdt legemligt arbejde, men han gør alt fuldstændig mekanisk uden at ofre sit arbejde en tanke.

En fransk skotøjsfabrikant i Dakar fortalte, at nogle afrikanske arbejdere en dag havde forlangt samme løn som firmaets hvide arbejdere. Nu havde der lige været en del uroligheder — inspireret af kommunister — så direktøren fandt det bedst ikke at fejte deres krav tilside. I stedet sagde han: — Ja, med fornøjelse, hvis I kan udføre lige så meget arbejde som de hvide.

Det mente de jo nok, de kunne. Direktøren satte dem igang med et arbejde, de skulle udføre inden for samme tidsrum, som det samme antal franske arbejdere. Da tiden var udløbet, viste det sig, at de sorte var langt bagefter. Ikke fordi de var mindre dygtige, men fordi de ikke havde koncentreret sig, og det til trods for, at det drejede sig om en konkurrence, hvor meget stod på spil. Så blev alt ved det gamle.

Nu er der nok mange, som vil sige, at det er indlysende, at afrikanerne ikke vil slide sig ihjel for, at den hvide skal tjene på deres anstrengelser. Men man må ikke tro, at en neger arbejder mere effektivt for en racefælle. Og man ser ofte eksempler på, at den sorte foretrækker arbejdet for den hvide. Det hænger sammen med, at den hvide behandler den sorte langt, langt bedre end hans egne racefæller. En neger, der er nået en kende højere end sine brødre, sparer sandelig ikke på sparkene, og hans hovmod kommer utiltalende for dagen.

Der er naturligvis stor forskel på de forskellige stammer i væsen, sprog, levevis og kulturel udvikling. Det er en udbredt misforståelse, at »negrene nu engang er negre«. En indfødt fra

Moderne maskineri betjener de sorte med samme virtuositet som en hvid traktorfører. Men ansvarsfølelsen og pligtfølelsen er ikke den samme. Billedet er fra en af ØK's plantager i Afrika.

15-årig pige

skriver engelske breve efter blot seks måneders selvstudium

Efter yderligere et halvt år med Naturmetoden påtager hun sig en stilling i England

„Man lærer alle de praktiske ord,
man kan få brug for“, siger eleven
— en af de mere end 600.000, der
har tilegnet sig
engelsk efter Naturmetoden.

Hun fandt vejen — genvejen

Allerede før sin konfirmation havde hun besluttet, at hun ville være *nurse* på en engelsk gård. Men desværre havde hun ikke lært engelsk i skolen, og nu skulle hun bruge det. Men det skulle gerne gå hurtigt. Det, hun havde brug for, var praktisk færdighed i daglig tale, og det, hun søgte, var faktisk en genvej til engelsk.

Men hvor finder man det i en lille dansk landsby? — Hun fandt det imidlertid gennem en annonce om Naturmetoden.

Hun troede på annoncen

Måske kan hun takke sin unge alder for, at hun ikke lod sig holde tilbage af den skepsis, som desværre hemmer så mange mere modne mennesker i at tage en beslutning. Hun var tillidsfuld, hun troede på annoncen og sendte kuponen ind. Og hendes tillid blev ikke gjort til skamme.

Hun fulgte troligt kursusets anvisninger og var selv hverken forbavset eller imponeret af undervisningsresultaterne, der af hendes familie blev betegnet som et „mirakel“. Hun betragtede dem blot som en selvfølge, de var jo allerede lovet hende i brochuren om engelsk efter Naturmetoden, så det manglede da bare.

Målet nået

Efter seks måneders forløb kunne hun læse, forstå og besvare breve fra en engelsk penneven og tale med nogle englændere, som besøgte gården, hvor hun boede.

Efter godt og vel et års studium bestod hun 16 år gammel sin eksamen i engelsk og kunne nu, som hun havde sat sig for, tage plads som *nurse* i England.

Til alle, der har udlængsel i blodet, eller som af andre grunde vil lære engelsk på en let, hurtig og morsom måde, siger hun nu: „De skulle vælge Naturmetoden, det vil De aldrig fortryde.“

Hvordan går sådant noget til?

Hemmeligheden er, at Naturmetoden har gjort sprogtilegnelsen til en underholdende leg, idet eleven tilegner sig sproget umiddelbart uden at gå den besværlige omvej over terperi med glosser og grammatik.

Naturmetoden bygger på den sprogsans, vi alle er født med. Fra første til sidste side forekommer der ikke ét dansk ord, men De vil ikke savne det, for betydningen fremgår tydeligt af sammenhængen. Og medens De læser, fæstner de enkelte ords mening sig i Deres hukommelse, uden at De lægger mærke til det. Ubevidst vænner De Dem til den engelske sætningsbyg-

ning og bliver meget hurtigt fortrolig med de engelske vendinger. Kort sagt, De bliver »på hat« med sproget, og inden De ved af det, tænker De på engelsk og taler, læser og skriver det lige så selvfølgelig, som De nu udtrykker Dem på dansk.

Korrekt udtale

Mange har været skeptiske og tvivlet på muligheden af at kunne lære udtalen korrekt, men så snart de har set, hvorledes udtalen af hvert eneste ord på hver eneste side i kursuset er angivet på en meget letfattet måde, forsvinder enhver tvivl.

Og tænk på, hvor let De kan kontrollere Deres egen udtale. De behøver jo blot at lukke op for radioen, eller, hvad der er endnu bedre, at give Dem i snak med englændere. Og De behøver ikke at være nervøs, for De vil forbyttes over, hvor dygtig De meget hurtigt er blevet.

De danske skolebørn imponerede svenskerne

Naturmetodens 600.000 elever repræsenterer alle aldersklasser, også de yngste. For nogle år siden deltog en klasse danske skolebørn efter indbydelse i en nordisk sprogkongres, som blev afholdt i Stockholm. Disse børn havde kun lært engelsk i 1-2 år og udelukkende efter Naturmetoden, og de forsamlede sprogvidenskabsmænd var højlig imponeret over deres sprogkundskaber og den sikkerhed, hvormed de optrådte, såvel ved en demonstration som under et radiointerview, hvor alt foregik udelukkende på engelsk.

Hør, hvad eleverne siger:

Mogens Petersen, Kjeld Langes Gade 3, København, udtaler:

»Da jeg for ti måneder siden, uden spor af kendskab til det engelske sprog, gik til opgaven, var jeg en smule skeptisk. Nu er jeg overrasket over resultaterne, og jeg mærker, hvor meget engelsk man kan lære på ti måneder, blot man får den rigtige undervisning, og der rammer Naturmetoden lige i plet.«

Også Helge Andersen, Leere pr. Svenstrup, udtrykker sin tilfredshed:

»Den ideelle måde, hvorpå grammatik og nye ord fremkommer, sætter eleven i stand til at læse, forstå og udtale teksten med det samme, samt bevirker, at ordene straks sætter sig fast i hukommelsen.«

Gratis udførlige oplysninger uden forpligtelser for Dem

Lad ikke overdreven skepsis være en hemsko for Deres videre udvikling. Skaf Dem nøjere underretning om Naturmetoden. Vi sender Dem GRATIS, og uden at De forpligter Dem til noget, vor brochure om engelsk efter Naturmetoden. Klip blot kuponen ud og send den afsted endnu i dag. Der skal ikke engang et frimærke på

Vestafrika har ikke mere tilfælles med sin racefælle fra Østafrika end en franskmænd har med en finne. Nationalstolthed og klassenobber kommer akkurat lige så ofte til udtryk blandt afrikanere som blandt Europas folkeslag.

Een ting finder jeg personlig meget overraskende. Det er dette, at negeren som race intetsteds synes at have nået en højere form for kultur, der kan måles med, hvad man finder andre steder. Det tørre klima f. eks. i Sudan, i Tschad-området i Sahara, eller i det sydvestlige Afrika, skulle have bevaret ruiner af paladser, gravmonumenter o.s.v., ligesom i Ægypten og Mesopotamien — hvis sådanne udtryk for en højere kultur nogensinde havde eksisteret.

Man kan måske undskylde det med, at klimaet lægger en dæmper på den skabende kunst. Men dette er jo ikke tilfældet i andre tropiske områder. Indien har også anstrengende klimatiske forhold, ikke desto mindre har der her rejst sig de mest pragtfulde templer netop i de allerhedeste egne. Det samme gælder Centralamerika, hvor maya-indianerne længe før Columbus havde indgående kendskab til astronomi og matematik.

Hvad kan da årsagen være? Måske den omstændighed, at negrene allerede tidligt blev ofre for den afskyelige slavehandel? Det er næppe sandsynligt. Ganske vist kender man intet sidestykke fra andre egne af kloden, men Indien og hele den nære Orient var i årtusinder skueplads for store folkevandringer og blodige krige, som så sandelig ikke gav menneskene så megen tid til kulturudvikling. Alligevel står både inderne og andre asiatiske folk i dag som kulturfolk, hvis indsats i verdensudviklingen ingen vil bestride.

Det er vist vanskeligt at forklare, hvorfor den sorte står på et andet niveau end andre farvede folk. Samtidig synes det som afrikaneren mangler den kulturelle arv, der har sat Østens kulturfolk i stand til at klare det voldsomme spring fra middelalder til atomtid. Den sorte havde ikke nået det mellemtrin, som gjorde overgangen mindre smertelig for inderne, indoneserne og kineserne. Fra sin faldefærdige junglehytte springer den sorte nu hovedkuls ind i moderne universiteter. Det er intet rart spring. Der er ikke noget i vejen med afrikanerens forstand, men af en eller anden grund har han ikke brugt den så flittigt gennem århundrederne som andre farvede folk.

Men det, at afrikaneren ikke har nået det samme kulturtrin som den hvide mand, berettiger naturligvis ikke denne til at udnytte ham. Og her er udviklingen ved at komme den sorte mand til hjælp: Det europæiske kolonistyre vakler. Meget snart vil store dele af Vestafrika være selvstændige stater.

Sam.10.15 9.56	
Send mig gratis og uden forbindende for mig Deres brochure om engelsk efter Naturmetoden	
Hr. Fru. Frk.	
Stilling.	
Adresse.	
Postdistrikt.	
Reserveret postvæsenet	
Naturmetoden Raadhusvej 24 København Charl.	
Kan ufrankeret nedlægges i postbrev- kasserne	
22	

Klip til bladets kant

De hvide efterlader sig mange go-
der, som disse nye medlemmer af
verdenssamfundet har brug for og
kan bygge videre på. Men selv ef-
ter et så kort ophold som syv må-
neder er man tilbøjelig til at mene,
at det er alt for tidligt at tænke på
selvstændighed i Vestafrika. Hvad
nytter det, at der sidder en lille
garde af universitetsuddannede
sagførere, journalister og politike-
re rundt om i hovedstæderne, så
længe de halvfems procent af be-
folkningen lever nøjagtigt som
den har gjort, så længe den sorte
race har eksisteret?

Det er jo den sørgelige sandhed
ved den sorte mands måde at for-
døje vor civilisation på, at alle
konserveskulturens materielle for-
dele bliver slugt med den største
lækkersult, mens det væsentlige,
dvs. de åndelige værdier bag blik-
dåserne får lov at ligge urørt. Det
er en stor fejl, Afrikas sorte søn-
ner ofte begår, at tro, at man kan
klare sig med at tale engelsk og gå med
bukser. Der kræves meget andet af et
folk, der ønsker at deltage som lige-
stillet partner i det internationale sam-
arbejde. Mådehold, ansvarsbevidsthed
og flid har svært ved at trænge ind. Det
ser man med al ønskelig tydelighed i
Vestafrikas eneste selvstændige stat,
Liberia, hvor gridskhed og korruption

MIN MENING... om

Tilværelsens mønster

Tilværelsen er baseret
på, at vi alle opfører os,
som man venter, vi vil op-
føre os i de og de bestemte
situationer.

På badestrande følges
et vedtaget mønster: Man
løber beslutsomt mod van-
det, går med stærke skridt
ud i vandet, crawler tre-
fire meter, som en Tarzan,
stiger op af vandet, står på
hænder — og lægger sig
til hvile efter anstrengel-
serne.

Der er altid et mønster,
man følger. Bilisten har
sit, cyklisten har sit, og
det gælder endog det

marsbeboerlignende væsen
med motorcykle, som i al
sin mandighed er århun-
dredets forbandelse.

Ligeså med restaurant-
gæstens optræden: Han
kommer, sætter sig, gran-
sker spisekortet med det
for anledningen vedtagne
minespil, som rummer ele-
menter af livslede og uin-
teresserethed. Så bestilles
den hakkebøf, man hele ti-
den var klar over, det
skulle være.

Fædre, der taler til deres
børn, har en egen måde:
Er der fremmede tilstede,
siger man til den tiårige:
nej, nej, Peter, ikke der!
Mildt, faderligt, med for-
ståelse af opdragergernin-
gens ansvar. I en mere
sluttet familiekreds kan
følgende formulering tæn-

kes: Så smid da tingene
der, dit fjols.

Politikere har deres spe-
cielle form og udtryks-
måde. For at skabe visse
holdepunkter i ensformig-
heden har man derfor fun-
det på noget snedigt i fol-
ketingsreferaterne. Ved si-
den af talerens eller op-
læserens navn sættes par-
tiets forbogstaver som en
slags krydderi, sådan at
den uendelige monoton
brydes og læseren får fø-
lelse af, at referatet ikke
dækker een eneste lang
tale, men tværtimod var
indlæg fra (K), (KF), (RF),
(RV), (S) og (V).

Et mønster bærer vi alle.
Og vi bærer det gennem
hele livet som en beskyt-
tende kappe, en beskyttel-
sesfarve. Ingen skal kun-
ne opdage os, som vi er,
og derfor heller ikke be-
gynde at kaste sten på os.

IAGTTAGEREN

kendetegner de økonomiske og politi-
ske forhold.

Og på markedspladsen i universitets-
byen Ibadan i Nigeria ligger seks-otte
boder. Lattermilde kvinder sælger abe-
kranier, slangehoveder, krokodilleklør
og småposer med tørret blod — alt dette
er nødvendighedsgenstande for om-
egnens regnmagere og medicinmænd.

Ved markedet ligger også universitetet,
og her studerer nogle få hundrede unge
efter den hvide mands metoder. Men
millionerne strømmer stadig til hekse-
doktorens tingel-tangel-danse. Er det
mon ikke lidt forhastet allerede nu at
kappe tovet og sende Vestafrika ud på
det stormfulde verdenshav?

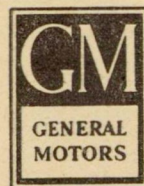
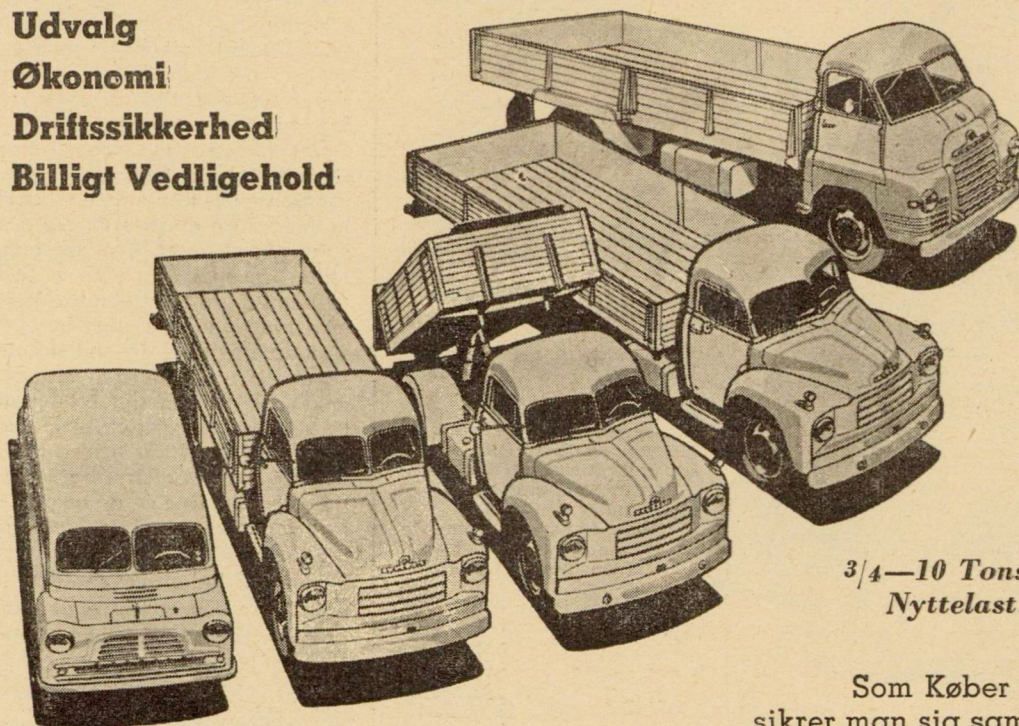
BEDFORD har det hele !

Udvalg

Økonomi

Driftssikkerhed

Billigt Vedligehold

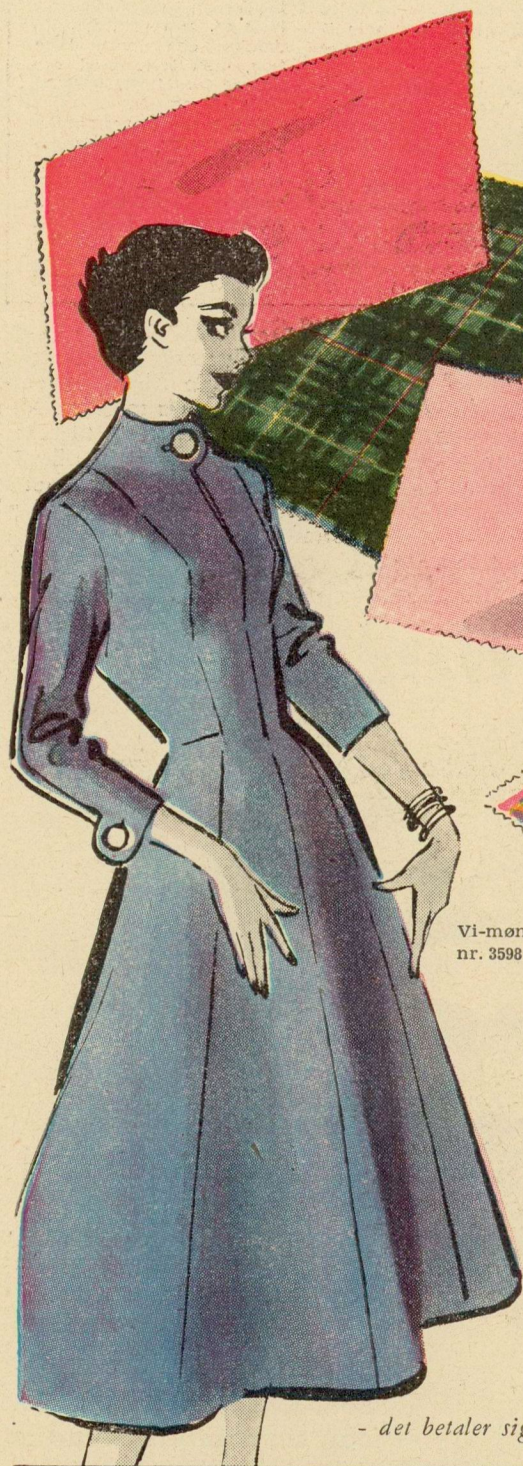

**3/4—10 Tons
Nyttelast!**

Som Køber af BEDFORD
sikrer man sig samtidig kyndig
GM-Service og billige Reserve-
dele — overalt!

Financiering gennem
General Motors Acceptance Corporation

Sy selv.... af efterårets modestoffer

Epinglé. Fin kvalitet i ensfarvet spunrayon. 7 farver. Bredde 90 cm. Dessin 170/67. **4,75**

1/1 ulden ensfarvet kjoleflanel. 5 farver. Bredde 140 cm. Dessin. 170/68. **17,15**

1/1 ulden tartans i originale mønstre. Bredde 135 cm. Dessin 171/78. **28,35**

Vi-mønster nr. 3598

Skotsktærnet rayonuld i moderne mønstre. Bredde 90 cm. Dessin 171/77. **7,15**

Jersey, den store mode. Fin kvalitet i 100 pct. uld. Facon og maskefast. Kan syes og behandles som en almindelig kjole vare. 10 moderne farver. Bredde 135 cm. Dessin 170/65. **33,25**

VI-MØNSTRE 2,50

- det betaler sig at købe i **BRUGSEN**

Hvor gammel er cognac'en?

Da hr. Christensen og frk. Nielsen giftede sig, gik de sammen ud og købte en fin flaske cognac. Flasken blev omhyggeligt lagt til side i chatollet. Her skal den ligge til parrets sølvbryllup. Så vil Christensen fortælle sine gæster, at han byder på en cognac med 25 års lagring. Sandsynligvis tænker ingen af gæsterne over, at den ædle drue ikke er blevet *een* dag ældre, siden den blev hældt på flaske. Cognacs kvalitet bestemmes ganske vist - og som de fleste også ved - af dens alder, men kun af dens alder på lagerfadet. I samme øjeblik vædsken hældes på flaske, standses den videre udvikling. En flaske cognac kan være aldrig så støvet og gammel - den er ikke bedre end netop den tid, den har ligget i de store træfade i det midtfranske cognac-distrikt. Her dyrker ikke færre end 12.000 vinbønder druer til en andelsvirksomhed, et cognac-destilleri, hvis kendteste produkt Cognac »Prince Polignac« gennem brugsforeningerne nu bringes frem i Danmark. Polignac tegner sig for en fjerdedel af Frankrigs samlede cognac-produktion, og man har til stadighed så meget af den kostbare drik på lager, at man kunne aftappe 12 millioner helflasker.

Cognac er brændevin, d. v. s. den færdiggærede druevin destilleres således, at der fremkommer et langt større indhold af alkohol. Der findes op mod 70 pct. alkohol i nydestilleret cognac, når den hældes på lagerfadene. Disse spiller en stor rolle i lagringsprocessen, og de kan kun fremstilles af egetræ fra skovene i Limousin i Midtfrankrig. Som årene går taber cognac'en sit voldsomme alkoholindhold, men opnår samtidig den fine smag. Først efter 3-4 års ophold i fadet begynder cognac'en at få kvalitet, samtidig med at den trækker farve og garvesyre ud af egetømmeret i fadet - altså ting, der spiller en meget væsentlig rolle for det færdige produkt. Kvalitetsmæssigt betaler det sig bedst at lade cognac'en hvile i fadet i helt op til 40-50 år - men meget afhænger af, hvor druerne er dyrket, hvad sort druerne er, og hvorledes den forberedende gæringsproces er forløbet.

»Cognac Polignac«s kvalitet vil hurtigt skaffe den et fint omdømme hos folk, der forstår at vurdere denne drik. Cognac skal man som bekendt lugte og nippe til, for aromaen er lige så vigtig som smagen. Cognac'en skal have lov til at hvile et øjeblik i munden, før man synker den - og det er langt fra nødvendigt at skylle den ned med kaffe.

Da radiobranchen rejste børster

Bag kulisserne på den store radio- og fjernsynsudstilling, som Danmarks radiofabrikanter for nylig arrangerede i Forum i København under redebøn medvirken af en lang række højprominente kræfter, udspillede sig en yderst sigende episode, der ikke er egnet til at stille radiofabrikantforeningen i et flatterende skær i forbrugernes øjne. Da nemlig *Det danske Forlag* henvendte sig til udstillingsledelsen for i lighed med andre forlag at leje en stand i hallen, blev man mødt med følgende uventede spørgsmål: »Det danske Forlag har jo noget at gøre med FDB?« Det kunne forlagets repræsentant selvsagt ikke benægte, hvorefter udstillingens bestyrelse lidt senere traf beslutning om at afvise forlaget under direkte henvisning til, at *Samvirke* nogle måneder før havde bragt en artikel, der angreb radiobranchen!

I betragtning heraf undrer det os såre, at radiofabrikanterne havde indbudt radiatorrådsformand *Peder Nørgård* som officiel taler. Med sin nære tilknytning til by-kooperationen måtte han tilsyneladende være selskrevet til samme medfart som *Det danske Forlag*. Ikke mindre undrer det os, at radiobranchen indsatte et større udsnit af regeringen med statsministeren i spidsen som medlemmer af udstillingens ærespræsidium. Det ville tværtimod have været en logisk følge af radiofabrikanternes særprægede indstilling, om man havde frabedt sig samtlige ministres nærværelse, eftersom også regeringspressen i sin tid refererede den undersøgelse vedrørende radiobranchens konkurrenceforhold, som Monopoltilsynet offentliggjorde for et halvt år siden.

I denne undersøgelse påvistes de forbrugerskadelige følger af forskellige konkurrencebegrænsninger i radiobranchen, og den nævnte artikel i *Samvirke* formede sig simpelthen som et autentisk referat af de resultater, Monopoltilsynet var nået til. De fremlagte kendsgerninger blev ikke dementeret af branchen, men øjensynlig har man ventet på en lejlighed til at slå igen. Derfor blev *Det danske Forlag* syndebuk, selv om det var at rette smed for bager. Hellere ramme ved siden af end slet ikke ramme!

★ ★ ★

MED RANK RYG. Det er dejligt at kunne gå fra brugsen med rank ryg! svarede en landmand, da uddeler *Regnar Kristensen*, Varde, spurgte et af sine medlemmer om hans syn på, at foreningen var gået over til fuldt kontant betaling. Dette skridt kostede foreningen fem medlemmer, men tabet blev mere end dækket, for kort efter havde foreningen fået 24 nye medlemmer.

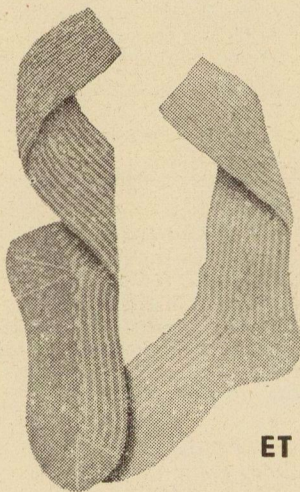
Gå på uld - slid på perlon

SUPER STAFET er fantastisk slidstærke *spunperlon* sokker, indvendig af dejligt blødt uldkamgarn.

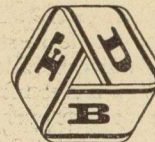
SUPER STAFET er desuden ekstra højhælsforstærket op over skokappens kant, og sokkerne er tåforstærket med super twist perlon.

3 måneders garanti for slidstyrke.

Super Stafet, dess. 3/722, beigemeleret eller grå

7,90

ET KVALITETSPRODUKT FRA FDB

Luk dørene til bøgernes verden op for børnene

Nu kommer den rolige tid med skumringstimer og lange aftener med ro og samling i familien. Alle tænker vi på, hvad vi vil bruge vinteren til, hvad vi vil arbejde med, hvad vi vil læse – sammen og hver for sig. Børnene kommer tidligere ind fra deres leg, og vi famler efter noget at række dem, som kan varme dem, more dem, udvikle dem, gøre dem levende og medmenneskelige. Vi går nok ikke helt forkert, når vi tager dem med ind i bøgernes verden.

Hvad børn har oplevet af fryd ved læsning af gode bøger er ubeskriveligt. Mange af os husker fra vor egen barndom, hvor vidunderligt det var lidt efter lidt at møde den brogede verden i al dens nød og strid, i al dens fryd og herlighed. Alligevel er det ikke så lige til at finde vej til »det rigtige« i den mangfoldighed af tilbud, de små læsere stilles overfor. Spekulation i det underlødige trives lige så godt på dette område som på andre. Det banaleste banale, uden bare antydning af menneskelig ægthed, kastes ud over markedet, pudset op med lak og farver, og ikke alle er umiddelbart opmærksomme på den forfladigede virkning, det har på barnesindet.

I næste uge løber det, som er blevet kaldt *Børnebogsugen*, af stabelen. Børnebogsugen er tænkt som en indsats for udbredelsen af gode børnebøger. Det er Undervisningsministeriets udvalg vedrørende underlødigt litteratur, der i forbindelse med Dansk Bogtjeneste har taget initiativ til denne indsats for udbredelsen af gode børnebøger. Overalt i landet vil skolebørn få et katalog indeholdende titler på mange gode bøger. Børnebibliotekerne, skolerne, fritidshjemmene og boghandlerne vil arrangere festligheder for børnene, som skal give dem lyst til at få en nærmere kontakt. Men alt sammen nytter det ikke meget, hvis ikke forældrene positivt står bag.

Andelsbevægelsen har sit eget forlag, Det danske Forlag, som gennem årene har været med i kampen for den gode børnebog. År efter år er der udsendt nye bøger for de forskellige aldersklasser, og næsten i alle tilfælde er forlagets bøger blevet medtaget på børnebibliotekernes liste over årets bedste børnebøger; men det kan ikke nægtes, at man somme tider har syntes, at det var svært at få disse bøger til at slå igennem i konkurrencen med den mere kulørt betonedede litteratur. Det er *Børnebogsugens* vigtigste opgave at gøre danske forældre opmærksomme på, at

dette at hjælpe sine børn til at skabe en bogsamling, er noget værdifuldt, som nok er sine penge værd, og der, hvor forældrene ikke synes de magter det, må det være skolens og sognebibliotekernes sag at yde en indsats ved at skabe en børnebogsamling og holde den a jour, så alle børn efterhånden kan opleve glæden ved gode bøger. Det kan gøres med beskedne midler.

Det er naturligt i dette blad særlig at fremhæve nogle af Det danske Forlags bøger. Det må blive lidt tilfældigt, hvilke vi vælger, men lad os prøve at tage bare en eller et par stykker for

hver aldersgruppe. De små vil elske Margret Reys strålende billedbog *Prikken*, oversat af Hanne Hahne, der for øvrigt tidligere har fortalt den i Radioens legestue. Den handler om en lille prikket kanin med otte brødre og søstre, der alle var snehvide med lyserøde ører og lyserøde øjne, og det er som bekendt ikke let at være anderledes. Den er både fortryllende illustreret og fortalt, og dens tema er ægte klassisk. I mange lande er denne børnebog da også allerede blevet en børneklassiker.

Til de lidt større kommer netop nu i forbindelse med børnebogsugen tre meget morsomme bøger. Eleanor Frances Lattimore fortæller i *Lille To-Po* i tekst og tegning om en fortryllende lille kineserdreng – fuld af sjov. Den er simpelthen et pletsud. Hans Aanruds berømte *Sidsel Langsærk*, der handler om den lille forældreløse Sid-

BØRNEBØGER FRA

BILLEDBØGER

1. *Balli i Børnehaven*, kr. 2,75 og
2. *Ballis Juledrøm*, kr. 2,25. Fortalt og tegnet af den 11 årige Ulla Lehnfeldt.

Tre bøger af Louis Moe.

3. *Den grønne Spillemand*, kr. 4,50 kart.
4. *Gamle Børnerim og Lege*, kr. 2,50 kart.
5. *Kylle Kluk*, kr. 4,75 kart.

6. *Historien om lille Mis*, kr. 5,75 kart. Fortalt af Christen Kold og illustreret af Johannes Larsen.

7. *Mortens Hus*, kr. 3,85 kart. Fortalt af Erik Rasmussen og illustreret med farveklip af Karen Lis Jacobsen.

8. *Palo fra Grønland*, kr. 3,85 kart. Fortalt af Knud Hermansen og illustreret af Ernst Hansen.

9. *Prikken*, kr. 6,75 kart. Af Margret Rey. (I Sverige præmieret som årets bedste småbørnsbog).

7-10 ÅR

10. *Junior*. Fortælling om en lille negerdreng. Af Eleanor Frances Lattimore. 98 sider, illustreret, kr. 3,25.

Kisser-bøgerne:

11. *Kisser Laptern*,
12. *Kisser Laptern forsvinder*,
13. *Kisser Laptern i cirkus*. Af Gustav Sandgren, illustreret, kart., pr. stk. kr. 4,75.
14. *Per får Svar* (Da Per fik en søster). Af Grethe Ebbesen, illustreret, kart., kr. 6,75.
15. *Pinnocchio* (uforkortet). Af C. Collodi. 163 sider, illustreret, kr. 4,50.
16. *Walters Eventyr*. Af Zakarias Topelius. 100 sider, illustreret, kr. 3,-, kart. kr. 3,50.

PIGE- OG DRENGBØGER

Tre bøger af Marius Dahlsgaard.

17. *Blind Passager*, 112 sider, kr. 4,75.
18. *Ivars bedste Ven*, 112 sider, kr. 4,75.
19. *Særlingen*, 127 sider, kart. kr. 5,-.
20. *Børnene i Nyskoven I/II*. Af F. Marryat. Ialt 346 sider, kart., illustreret, kr. 7,50.

To bøger af Erik Stockmarr.

21. *Cirkusbørnene*, 144 sider, kr. 3,75.
22. *Flik-Flak*, 100 sider, kart. kr. 2,75.

Tre bøger af Else Faber.

23. *De tre fra Trankebar*, 145 sider, kr. 2,50.
24. *Frihedens Vugge*, 125 sider, kr. 3,50.
25. *Oprøret på St. Jan*, 162 sider, kr. 3,-. (Alle historiske.)

Tre bøger af Dines Skaftte Jespersen.

26. *Ferie på Hjul*, 110 sider, kart., kr. 2,75.
27. *Vi finder en Ø*, 134 sider, kr. 2,50.
28. *Thorsonerne* (historisk), 114 sider, kr. 3,-, kart. kr. 3,75.

29. *Gravrovernes Dreng* (historisk). Af Peter Grove, 100 sider, kr. 4,75.

30. *I Kongens Ærinde* (historisk). Af S. B. Andersen, 195 sider, kart., kr. 6,75.

31. *Kalifens Slave* (historisk). Af Holger Arbman, 176 sider, kr. 2,50.

32. *Klavs, min tamme Krage* (naturhistorisk). Af Leo Novrup, 96 sider, illustreret, kr. 2,75, kart. kr. 3,75.

33. *Kludlise*. Af J. M. Seleger Elout. 206 sider, kr. 3,50.

To bøger af Märta Leijon.

34. *Linda og Niels på Langfart*, 112 sider, kr. 3,-.

35. *Niels i Lære*, 128 sider, kr. 2,75.

36. *Lindbydrengene lægger ud*. Af Cai M. Woel, 140 sider, kart., kr. 2,75.

37. *Robinson Crusoe*. Af Daniel Defoe, 196 sider, illustreret, kart., kr. 4,75.

38. *Røde*. En dreng og hans hest. Af Sverre By, 95 sider, kart., kr. 5,-.

39. *Skatteøen*. Af Rob. L. Stevenson, 298 sider, kart., illustreret, kr. 4,75.

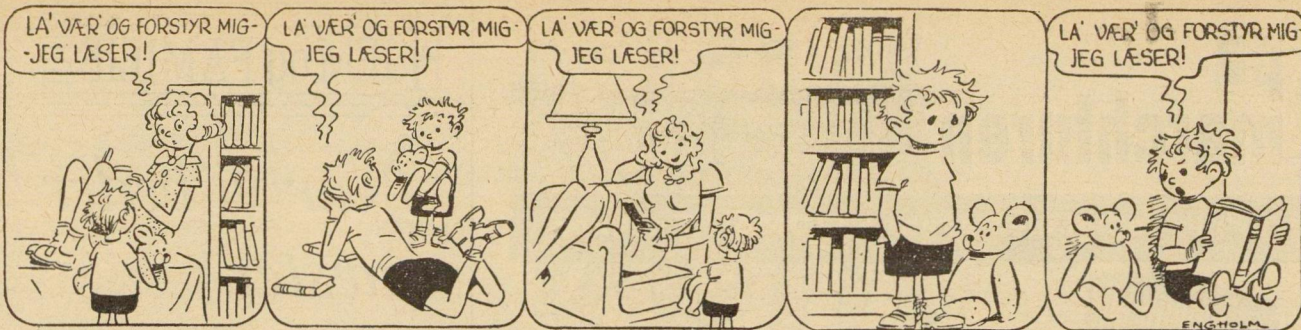
40. *Snemarkens Børn* (Eskimoliv). Af Heluiz Washburne og Anauta, 160 sider, illustreret, indb. i helshirting, kr. 6,50.

41. *Trond Torsk på Eventyr* (naturhistorisk). Af Olaf Coucheron, 128 sider, illustreret, kart., kr. 4,50.

To bøger af Anna Lisa Lundkvist.

42. *Vejen til Kanarieøen*, 132 sider, illustreret, kr. 2,75.

43. *Vi vil selv*, 167 sider, kr. 3,-, kart. kr. 4,-.

sel, kommer for første gang på dansk. Det er en bog så fuld af ynde og poesi, at den, der som barn har læst den – eller fået den læst højt – for altid vil eje glæden ved den gode bog.

Bjørn Rongens *En rask Dreng* har alle den gode børnebogs egenskaber, er velskrevet, har kolorit og spænding, ja,

den er så spændende, at man næsten må holde vejret, og så skildrer den et lille mandfolk i dette ords allerbedste forstand. Anna Lisa Lundkvists *Vi vil selv*, der egentlig burde have heddet: Far til seks, er den mest charmerende familieroman, man kan tænke sig for børn. *Cirkusbørnene* af Erik Stockmarr

er en spændende bog for store piger og drenge. Stilen er malende, og der er fart og kraft over de spændende scener. Bedre og mere ægte kan cirkuslivet ikke skildres.

Født i Andegården, eventyret om H. C. Andersens liv, er skrevet af Karen Margrethe Bitsch. Det er en meget smuk bog, illustreret med fine tegninger og fotografier, og den giver børnene og de unge, – ja for den sags skyld de ældre med, et fortrinligt indblik i den store digters liv. Af forlagets børneklassikere må fremhæves, smukke udgaver af *Robinson Crusoe*, *Skatteøen* og *Børnene i Nyskoven*.

Klude-Lise af J. M. Seleger Elout er en helt usædvanlig fin og yndig bog om en lille hollandsk landsbypige, der i sin farveglæde samler klude og ender med at blive en stor kunstnerinde.

Albert Schweitzers liv er oplagt ungdomsstof. I ham møder man den personificerede idealisme, manden, der uden betænkning afbrød en strålende videnskabelig og kunstnerisk karriere for som læge at hjælpe primitive negre i deres sygdom og elendighed. Derfor er *Eventyret om Albert Schweitzer* af Titt Fasmer Dahl en udmærket bog for de unge. *Lange Lanse*, en indianerhøvdinges selvbiografi, er en helt usædvanlig fængslende og gribende bog, der belyser en indianerstammes liv inde fra. *Snemarkens Børn*, fortalt af eskimopigen Anauta, giver en fortryllende skildring af primitive menneskers intense tilværelse.

Til sidst må også nævnes to ungpige-bøger, som udsendes i dette efterår. Betty Cavannas *Malerpiger* er en fortryllende bog, der giver de unge alt det, de går til romanbladene efter, og giver dem det på en måde, de kan være tjent med, og så Mary Stolz' *Næsten voksen*, en bog om ganske almindelige menneskers hverdag, om den 16-årige Margaret, der alt for tidligt må påtage sig et voksents menneskes ansvar som moder for sine små søskende. Den regnes forstælt nok for en af de bedste ungpige-bøger i verden. Mange andre bøger fra Det danske Forlags produktion kunne man med lige så stor ret have draget frem. Lad de her nævnte blot være eksempel på, hvor righoldigt udvalget er.

DET DANSKE FORLAG

STORE DRENGE OG PIGER

1. *Bette bytter Navn*. Af Irene Linton, 162 sider, kr. 7,50.
2. *En Mands Styrke* (historisk). Af Charles Vipont, 156 sider, kr. 3,50, kart. kr. 4,50.
3. *Ferie i Verdensrummet* (Rumforskning). Af Arthur C. Clarke, 159 sider, kr. 9,75.
4. *Lange Lanse*. En indianerhøvdinges selvbiografi, 181 sider, kr. 10,75.
5. *Miriam*. Af Aimée Sommerfelt, 114 sider, kart., kr. 5,-.
6. *Pigen i Rækkehuset*. Af Daisy von Schoultz Rydman, 135 sider, kart., kr. 7,50.
7. *Sandy*. Af Elisabeth Janet Gray, 196 sider, kr. 4,-, kart. kr. 4,75.
8. *Stukket af*. Af Gustav Sandgren, 112 sider, kart. kr. 6,75.
9. *Ungdom*. Af Rose Thyregod, 112 sider, kr. 4,75, kart. kr. 5,-.

BOBBYBØGER

1. *Drengklubben får Avis*.
2. *Hemmelig Skrift og Signaler*.
3. *Vi stifter en Drengklub*. Af Norman Rosse, 70 sider hver, illustreret, kart., pr. stk. kr. 2,-.

LEVNETSSKILDRINGER

1. *Eventyret om Albert Schweitzers Liv*. Af Titt Fasmer Dahl, 115 sider, kart. kr. 5,75.
2. *Fra min Barndom og Ungdom*. Af Albert Schweitzer, 96 sider, kr. 5,50.
3. *Født i Andegården*. Eventyret om H. C. Andersens liv. Af Karen Margrethe Bitsch, 164 sider, illustreret, kr. 6,75.

Desuden udsendes i dette efterår:

1. Sverre By: *Turids Verden*, 100 sider, ca. kr. 7,75. Piger og drenge fra 12 år.
2. Betty Cavanna: *Malerpiger*, ca. 140 sider, ca. kr. 8,75. Store piger fra 14 år.
3. Astrid Emborg: *Historier fra Reden*, ca. 112 sider, ca. kr. 6,75. Piger og drenge fra 7-12 år.
4. Emil Herje: *Flugten*, ca. 120 sider, ca. kr. 7,75. Drenge fra 12 år.
5. Eleanor Frances Latimore: *Lille To-Po*, ca. 140 sider, ca. kr. 8,75. Piger og drenge fra 5-10 år.
6. Bjørn Rongen: *En rask Dreng*, ca. 120 sider, ca. kr. 7,75. Drenge fra 8-12 år.
7. Mary Stolz: *Næsten voksen*, 190 sider, ca. kr. 9,75. Store piger fra 14 år.
8. Hans Aanrud: *Sidsel Langsærk*, ca. 100 sider, kr. 6,75. Piger og drenge 6-12 år.

Undertegnede bestiller hermed følgende bøger (angivet ved numrene)

.....

til levering gennem:

.....

eller direkte fra forlaget.

Navn

Adresse

Reserveret postvæsenet

TRYKSAG

Det danske
Forlag

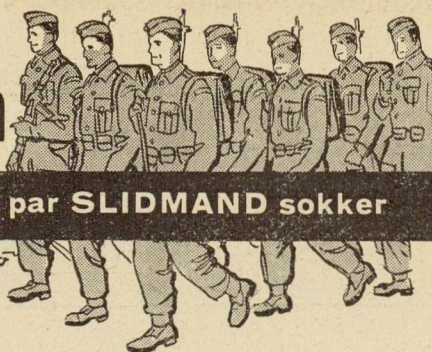
H. C. Andersens
Boulevard 47
København V.

Kan
ufrankeret
nedlægges
i postbrev-
kasserne

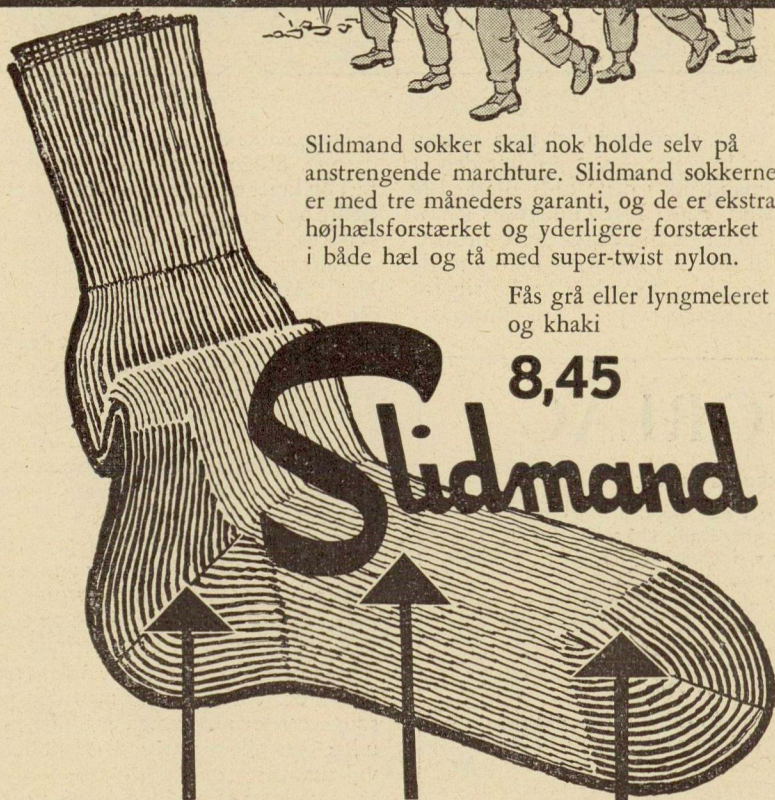
151

Klip til bladets kant.

på marchturen

er det dejligt med et par **SLIDMAND** sokker

Slidmand sokker skal nok holde selv på anstrengende marchture. Slidmand sokkerne er med tre måneders garanti, og de er ekstra højhælsforstærket og yderligere forstærket i både hæl og tå med super-twist nylon.

Fås grå eller lyngmeleret og khaki

8,45

Højhælsforstærkning

Uldfoer

Tåforstærkning

ET FDB KVALITETSPRODUKT I BRUGSEN

- en skudsikker kvalitet

HÆRENS KRUDTVÆRK

Jagt Patroner

„HÆRENS GULE“

- ★ Sinoxid fænghætte
- ★ Høj Messingkappe
- ★ Staalforing
- ★ Water-proof

HJEM og FAMILIE

Når vi beder gæster

Mon ikke vi beder gæster for at opnå den medmenneskelige kontakt, der for de fleste af os er et livsbehov. Vil vi have lidt fest i vor hverdag, indbyder vi til muntret vennelag; trænger vi til indhold i tilværelsen, knytter vi mennesker til os, med hvem vi kan dele interesser, sorger og glæder; og for at glæde andre åbner vi vort hjem for de ensomme, der trænger til, at nogen interesserer sig for dem.

Selskabelighed kan være til gavn og opmuntring. Synd er det derfor, at den så ofte overdrives eller lægges i et forkert plan. Tænk blot den udbredte plage, der hedder selskabeligt snobberi, hvor ingen vil stå tilbage for nogen i omgangskredsen: har de andre givet 3 retter mad og vin og likør til kaffen, så må vi gøre det samme.

Kunsten at være værtinde

At være en god værtinde er en kunst, som må læres. Vi må se kritisk på vore egne selskaber: Hvad gør vi forkert? Hvor kan vi sætte ind? Når vi er bedt ud, må vi give agt på vore med-søstre i embedet, lure de erfarne kunsten af og tage ved lære af de mindre duelige. Dem er der – sørgeligt nok – nogle stykker af.

Der er den lille, unge frue, der elsker at have gæster, og som glæder sig til at gøre det rigtig fint for dem – så fint, at hun aldrig når at blive færdig med sine forberedelser. Hendes selskab kan aldrig blive succes, for hun har ikke lært, at det er katastrofalt at lade gæsterne vente, og at man hellere må servere een ordentlig ret end tre mislykkede.

Den unge frue har en ældre med-søster, den perfekte husmoder, der nyder at overgå sig selv. Gæsterne skal smage det hele og helst to gange af hver slags, så de bagefter synker udmattede om i hver sin stol, hvor de fortvivlet kæmper mod trykken i maven.

Så er der den »fuldendte værtinde«, mønsteret på orden og fuldkommenhed. Hos hende gælder det om at møde på klokkeslet og at opføre sig dannet og korrekt. Det sætter hun megen pris på. Her vogter man sig vel for at tænde sin pipe, endside ryge ved bordet. Hver gang man rejser sig, retter hun skyndsomt den fine silkepude efter en og tømmer ustandselig askebægre.

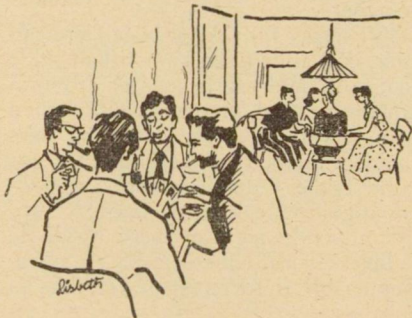
Samtidig med at hun overvåger, at

glasbakkerne benyttes, så der ikke kommer rande på det fine bord, formår hun at holde en dannet konversation i gang – dog kan det ikke ganske skjules, at en og anden kniber en utidig gaben.

Der kunne endnu nævnes eksempler, men disse er de grælleste. Som oftest består forsyndelserne blot i, at man forsummer det punkt, der hedder indhold i aftenen eller underholdning.

Hvordan skal man underholde?

Er man blot nogle få gode venner, går det gerne helt af sig selv. Man har nok at tale med hinanden om og nyder at hygge sig sammen i al stilfærdighed. Men drejer det sig om et lidt større selskab, hvor måske ikke alle kender hinanden, er det klogt – for ikke at sige nødvendigt – at ofre problemet underholdning særlig opmærksomhed. Det gælder om fra starten at gøre gæsterne bekendt med hinanden – ikke lade sig nøje med den sædvanlige, hastige præsentation af navne, som ingen alligevel kan opfatte eller huske – men ved spørgsmål rundt i kredsen at få de for-

skellige til at tale om sig selv eller give udtryk for deres meninger. Ofte er det blot et stikord, der skal til for at få snakken i gang.

Når der således fra første færd er skabt kontakt, undgår man samtidig den triste situation, at herrerne trækker sig sammen i eet værelse for at snakke fag, overladende damerne til strikketøjet og snak om opskrifter.

Vigtigt for et selskabs succes er en rigtig sammensætning af gæsterne. Hellere flere små selskaber med mennesker, der har fælles interesser, end få store, hvor gæsterne har svært ved at komme på bølgelængde. Nogle sætter pris på et spil kort, når de er ude. Dem beder vi for sig. For lige så synd det er for en passioneret kortspiller at skulle undvære sin bridge eller l'hom-bre, lige så forstemmende er det for ikke-spillere en aften igennem at se fire mennesker sidde ved kortbordet.

Andre gæster, især blandt ungdommen, finder en aften gruelig kedsommelig, hvis der ikke bliver anledning til en lille dans. For dem arrangerer vi en særlig aften, hvor vi sørger for gode plader – har vi ikke selv, låner eller lejer vi nogle. (Med en båndoptager,

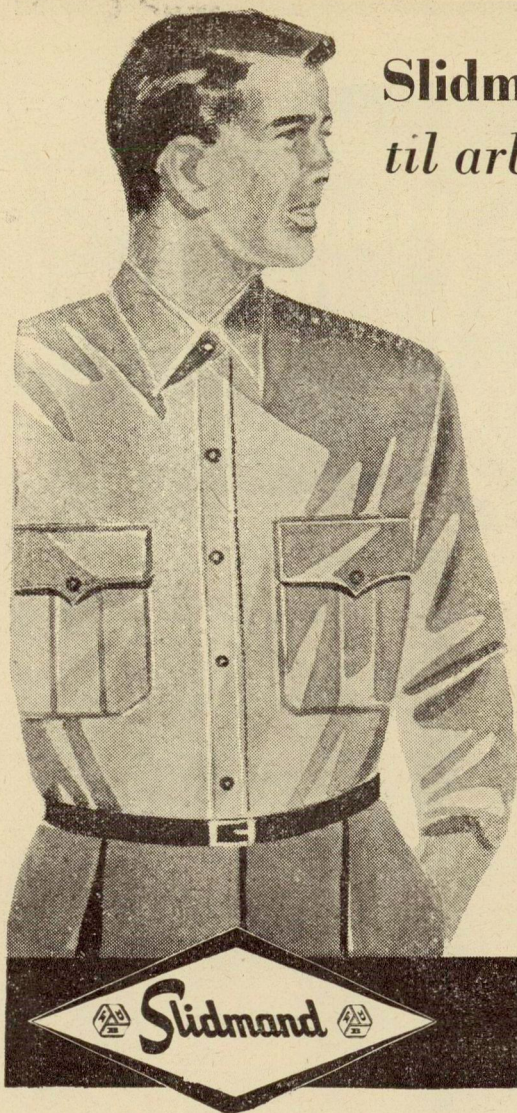
Der var enighed om, at Knud var en flot fyr – altid velklædt med sans for godt tøj.

Også denne aften stjal han billedet med sin elegante, velsiddende STAFET-skjorte – skjorten for den kræse, der vælger sikkert før købet.

STAFET-skjorten, dessin 2402, er af sanforiseret poplin og fås i grå, blå, beige og hvid for **2685**

ET KVALITETSPRODUKT FRA

Slidmand skjorten til arbejde og sport

SLIDMAND er en virkelig kvalitetsskjorte fremstillet af en kraftig merceriseret skjorte-gabardine. Den er sanforiseret og indanthrenfarvet og har en glimrende pasform.

Dessin 2269
Petrolfarvet med
2 lommer,
som tegning

23,85

Slidmand

ET KVALITETSPRODUKT FRA

**Lynhurtig
reparation**

af **ARBEJDSTØJ**

Skån Dem selv for
tímelangt arbejde!
Lapning og stopning
klares på et øjeblik
- så det holder

i tube eller
flaske
Rækker
langt

BRUGSEN
har den

Kgl. dansk patent af 25. okt. 1904

DECROTTE'S hals- og brystsaft

et fremragende husmiddel, rigt på styrkende A-vitaminer — yndet af børn og voksne, uundværligt for rygere og talere.

DECROTTE'S hals- og brysttablet

er velmagende og lindrende og kan fås overalt.

Fabrikken
DECROTTE'S

København F.
Tlt. Central 2613

der kan »låne« af radioens dansemusik, er man særlig fint kørende).

Ved visse lejligheder: jul, fødselsdage, eller hvis man holder »åbent hus«, undgår man næppe de »blande« selskaber. Så skal man ikke undse sig for at gribe til den gode, gammeldags form for underholdning, der hedder selskabslege, og som bedre end noget andet er egnet til at ryste et selskab sammen. Når man først er kommet i gang — og det sker hurtigt, hvis legene i forvejen er udtænkt og forberedt — er alle ivrige for at komme med gode forslag, og inden længe vil munterheden stige til uanede højder.

Så meget om underholdning. Efter som vi lever i Danmark, kommer vi jo også til at levne lidt plads til det punkt, der hedder:

Hvad skal vi give gæsterne?

De store middage, som vor farmor gav, med atten personer og fire-fem retter mad er et snart ukendt begreb i vore dage. Men afpasser vi fordringerne til tidens formåen, kan det dog nok lade sig gøre at arrangere en pæn og festlig middag uden at sprænge alle rammer.

Vi sørger for ikke at bede flere gæster, end at de uden kniberi kan sidde om vort bord, og begrænser retternes antal til, hvad vi uden vanskelighed kan servere selv. Tre retter må være højden. Suppe til at begynde med gør altid lykke — den behøver ikke nødvendigvis være klar, de jævne supper anvendes mere og mere, og da de udmærket kan tilberedes på en spare-suppe, bliver forretten derfor ikke så kostbar.

Hovedretten er naturligvis afhængig af årstid og pengepung. Er den sidste slunken, kan vi udmærket være bekendt at give f. eks. forloren hare, der ligefrem er en billig ret, blot gør vi så en hel masse ud af tilbehøret. Er vi bange for den sidste-øjeblik-nervøsitet, der kan være forbundet med at partere steg eller fjerkræ, lave sovs og holde grøntsagerne varme, kan vi servere en af de moderne og velmagende gryderetter, eventuelt i ildfast fad.

Har vi ikke lyst til suppe, kan vi erstatte den med en mellemret, som f. eks. ostepinde med radiser eller blegselleri. Pindene laves dagen før og sættes blot et øjeblik i ovnen inden middagen. Til en højtidelig middag, hvor man forventer taler, er osteretten særlig velegnet. På et vink fra værten henlægges talerne til dette tidspunkt, og man undgår således den melankolske, stive sovs og de iskolde kartofler.

Desserten kan vi ligeledes lave dagen før, hvis vi da ikke simpelthen køber en fin kage hos konditoren eller serverer friske frugter.

Mest populær er nok den lille, hyggelige komsammen med få gode venner — ofte henlagt til lørdag aften ved

nitten-tyve tiden. Her kan man naturligvis godt give te eller kaffe med hjemmebag, men efterhånden er mange gået over til lidt mere utraditionelle trakterementer.

Man serverer f. eks. varme, *ristede kastanier* med smør til og helst en god rødvin. Det er nemt at lave: skær et kors i kastaniernes spidse ende, anbring dem i bradepanden på et tykt lag salt, dæk dem til med mere salt og rist dem i ovnen ved svag varme tre kvarter. Arranger dem i et dybt fad eller i en fiks lille kurv med serviet over. Kastanierne kan suppleres med en *osteanretning* eller med en lille varm ret, f. eks. *gratinerede grøntsager* i et pyrex-fad, eventuelt med ristede cocktailpølser til, eller *tarteletter* – hvad man synes, blot noget, der ikke er for tungt. Til afslutning *frisk frugt* og kaffe. Man kan også give *sandwiches*. Sandwichbrødet bestilles hos bageren, og skal være en dag gammelt, når det skæres ud i tynde skiver og belægges med forskelligt egnet pålæg: leverpostej,

skinke, sennep, ost, karse o. lign. Ca. fire skiver ad gangen lægges sammen i pres dækket af et klæde, indtil de skal skæres ud.

Hvad gør vi, hvis vi en aften får uventede gæster eller ikke kan modstå fristelsen til at bede et par venner med hjem efter biografturen?

Så kan vi f. eks. en-to-tre lave en lækker ostekanape – en skive franskbrød, ost og bacon til hver har vi sikkert altid i huset. Vi steger baconet på panden, rister brødet i margarine, og når det er brunt på den ene side, lægger vi en god skive ost på, sætter låg på panden og slukker. Et øjeblik efter vil osten være smeltet tilpas ved eftervarmen, og vi kan lægge baconet på og pynte anretningen med, hvad vi har: salat, radiser, tomat el. lign.

Er man ofte udsat for »uventede« fremmede, bliver man efterhånden så klog, at man sørger for at have et par reservedåser i spisekammeret.

Er man absolut udgået, skulle det være mærkeligt, om man ikke i det mindste kunne fremskaffe en fedtemad med spegepølse – og kan man i grunden få noget bedre?

En sund og billig ret

VITANA ØLLEBRØD

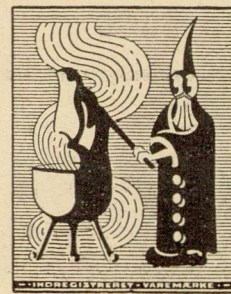
Er tilsat øl og straks klar til brug!

Kog VITANA ØLLEBRØD op med vand – og De har straks en dejlig »hjemmelavet« øllebrød. 6 store portioner for 1 kr. Og De kan let lave en enkelt portion ad gangen, for VITANA ØLLEBRØD er tilsat øl

Farv selv med OPAL - og spar penge!

Garderoben, gardinerne, dækketøjet o.s.v. bliver som nyt, naar det farves med OPALFARVER, der findes i 39 moderne kulører – se farvekortet – og kan farve

Uld - Halvuld
Silke - Halvsilke
Bomuld - Linned
og endvidere

NYLON
PERLON
ORLON etc.

Det er saa let
at farve med
OPAL

Skånsom vask

Til blegning og affarvning brug OPANOL – det skaaner tøjet!

FARVEFABRIKEN OPAL A/S

PÅ 5 MINUTTER

Det er
helt blødt
- vandet..!

Ja – prøv selv! På få minutter er vaskevandet silkeblødt med KALKA.

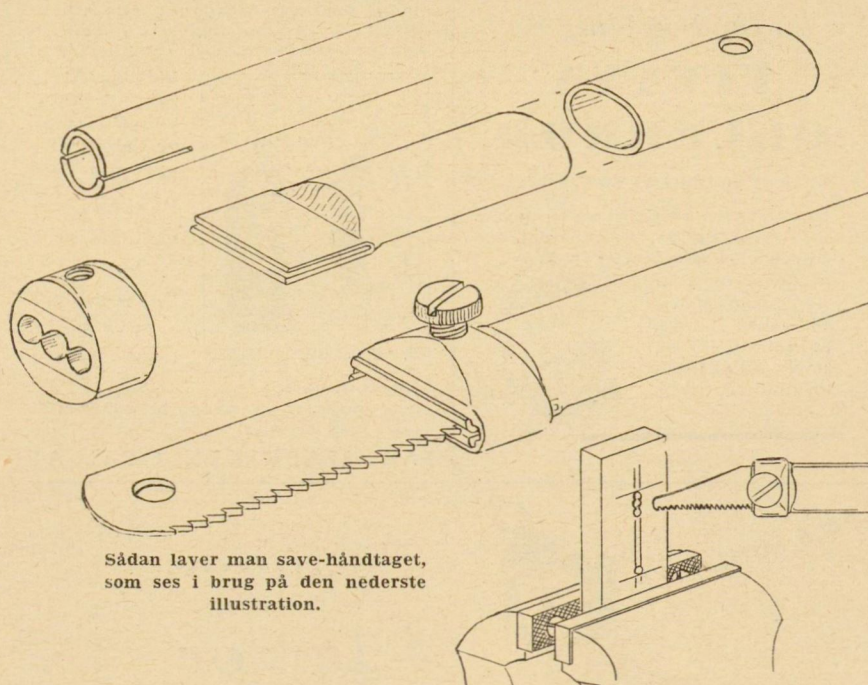
Den skadelige kalk udskilles, mens De står og ser til! Den gode sæbe skummer overdådigt, og Deres tøj bliver langt renere og hvidere end normalt – takket være det bløde, gennemtrængende KALKA vand.

(Se Husholdningsrådets pjece nr. 11!)

Brug også KALKA i skyllevandet, det fortjener Deres tøj!

- til storvask hører

KALKA

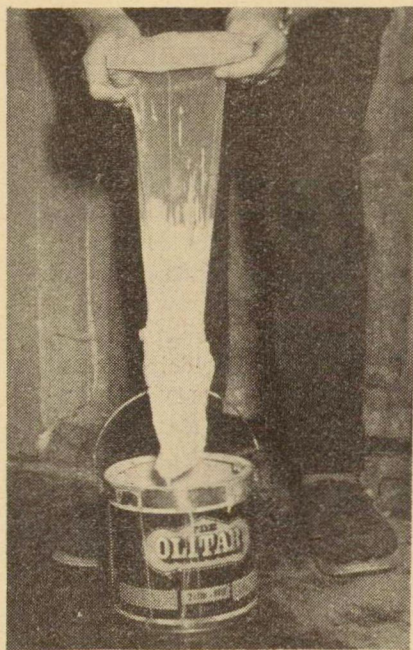

Sådan laver man save-håndtaget, som ses i brug på den nederste illustration.

Et praktisk sav-håndtag

Når klingen på nedstrygersaven knækker, kaster man den gerne bort

* * *

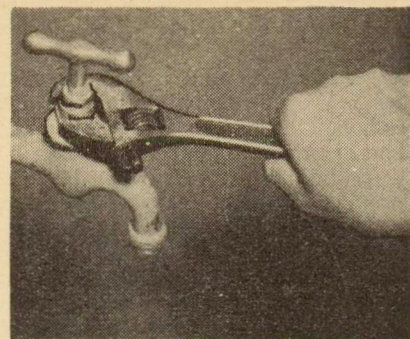

Gamle nylonstrømper har de fleste familier nok af, og de kan gøre udmærket fyldest, når der er kommet klumper i oliemalingen. Strømpen benyttes som si.

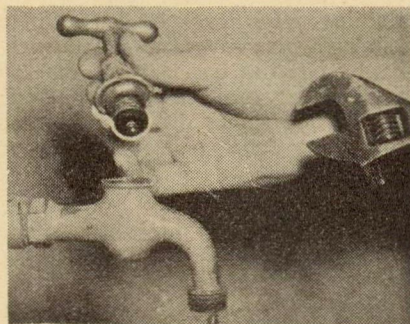
uden at tænke nærmere over den omstændighed, at klingens to ender næsten aldrig er slidte. Disse ender kan udmærket fungere lang tid endnu, hvis man laver sig et håndtag til dem, og med dette nye stykke værktøj kan man udføre savearbejde selv de mest akavede steder, f. eks. oversavning af et vandrør i en krog.

Håndtaget består af et 16 mm installationsrør, ca. 30 cm langt. I den ene ende skæres et 20-25 mm langt snit, og derefter klemmes røret henholdsvis ovalt og fladt (se tegningen). Af et stykke 20 mm akselstål skæres og filer man en spændering, som skubbes ind over det flade, opslidsede rørstykke, hvis flige får en let ombukning, så spænderingen bliver, hvor den skal. Ringen er forsynet med et gevindskåret hul og en 6 mm metrisk skrue.

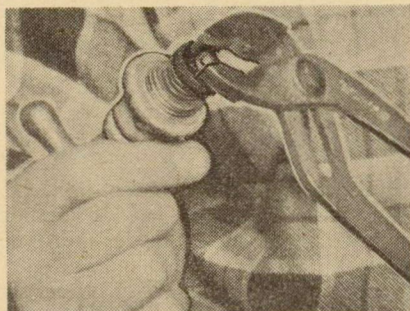
Den afsavede ende af nedstrygerklingen stikkes nu ind mellem de to slidser, og skruen spændes, så klingen sidder fast. Værktøjet vil i de fleste tilfælde arbejde bedst, når klingens tænder vender bagud, og det kan ofte betale sig at file klingens frie ende spids.

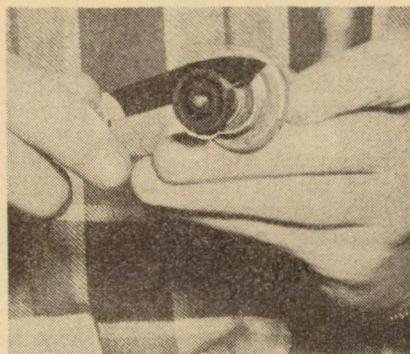
Luk først for stophanen. Læg en svensk nøgle omkring hanens krave, drej forsigtigt hanen løs, uden at ødelægge gevindet.

Når hanen er skruet helt fri af gevindet, løftes den op. Den slidte pakning sidder normalt helt nede i bunden.

Med en tang fjerner man den runde møtrik, som holder pakningen på plads.

Nu kan pakningen udskiftes. Hvis den sidder fast, vrikkes den løs med en kniv. Den nye pakning sættes på, og hanen samles i omvendt rækkefølge. Hvis det drejer sig om en forcromet vandhane, kan det betale sig at lægge nogle lag klæbebånd omkring kraven, så den ikke ridges af værktøjet.

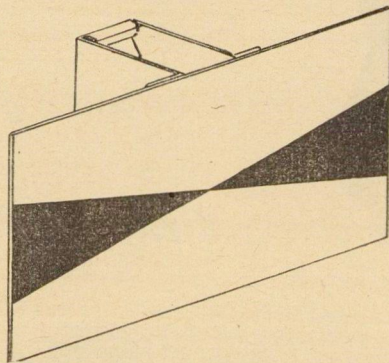
Lidt nivellering til husbehov

Enhver, der har skullet foretage nivellering forud for et byggeri, en kloakering, et dræningsarbejde el. lign., vil vide, at nivelleringsinstrumenter er nogle af de dyreste optiske apparater, man kan købe eller leje. Hvis man skal nivellere over længere afstande, må man imidlertid anskaffe sig instrumenterne eller alliere sig med en landmåler, men hvor sigtastanden pr. måling ikke overstiger ti-tvte meter, kan man snildt klare sig med et hjemmelavet nivelleringsapparat, der arbejder efter det såkaldte miretavleprincip, og det er dette apparat, hvis anskaffelsesudgifter er minimale, vi viser her.

Grundlaget er et waterpas, som man enten køber eller selv fremstiller, idet kun den ene libelle midt på langkanten er nødvendig til vort formål. Waterpasset hviler på en trefod, som skal sammenpasses meget omhyggeligt, og topstykket skal limes grundigt. Når limen er tør, forstærkes samlingerne med metalbeslag, og topskiven forsynes med en overragende ring af båndjern. Benene fremstilles af lister i en sejt træsort, som kan tåle at bøjes i den viste facon. Højden skal helst ikke være under 1,50 meter.

Fem-seks centimeter fra midten af undersiden af waterpasset skærer vi et diskret hak, som skal hvile på en pladekant i holderens ene ende (se tegningen). En stilleskrue bærer den lange og tungere halvdel. Oven på waterpasset anbringes to metalplader med hak til de gummibånd, som skal holde

pladerne fast (se tegn.). Pladen nærmest øjet – okularet – forsynes med en ganske smal sprække, eet mejselhug er normalt tilstrækkeligt. Den fjerneste

Miretavlen fremstilles af plade, og indvendig monteres en bladfjeder, som kan holde pladen fast på stangen.

plade – objektivet – bukes let, for at man kan komme til at skære en ca. to mm sprække med en nedstryger. Det er af yderste vigtighed, at pladerne har nøjagtig ens højde fra understøttelseskant til sigtesprækkerne.

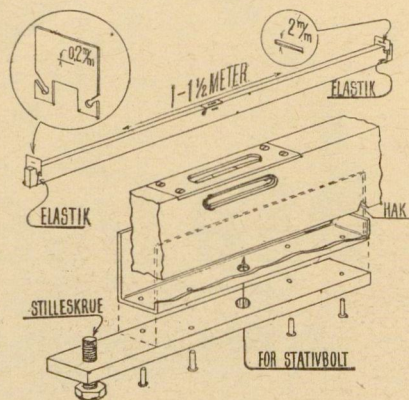
Vandremiren – som vi skal sigte efter – består af *stadiet*, en to meter høj, firkantet og tilspidset stang og *tavlen*, som samles af en forplade og et bagstykke, således at den lige kan slippe ned over stangen. Indvendig i hullet bag tavlen monterer man en kort, kraftig bladfjeder, som kan fastholde tavlen i en hvilken som helst højde på *stadiet*. Tavlen males sort-hvid eller gul-blå på forsiden, men endelig ikke med blank lak, som kan reflektere lyset. Hvis figuren alligevel skinner, slibes overfladen let med ståluld, indtil den står helt mat. Figurens form bevirker iøvrigt, at sigtbilledet gennem sprækkerne på waterpasset bliver ens – selv ved forskellige afstande. Tavlen for- og bagstykke kan nittes sammen, hvis man ikke disponerer over svejsegrej, og endelig kan man fremstille tavlen i tyk messing, kobber eller zink og omhyggeligt lodde samlingerne.

Fremstillingen af dette nivelleringsapparat er ikke noget weekend projekt. Det kræver omhyggeligt arbejde, hvis man skal kunne bygge på de resultater, sigtearbejdet frem-

bringer. Stilleskruen i holderen til waterpasset skal gå tilpas stramt, så man ikke har for meget besvær med opstillingen, og trefoden skal – når den er færdig – være så solid, at den kan tåle den ret hårhændede behandling, som den slags ting normalt kommer ud for ved udendørs arbejde. Sørg for en grundig lakering, så træet ikke suger fugtighed og slår sig. Forneden på benene kan man eventuelt montere gummidupper, så man ikke risikerer udskridning på en våd eller glat overflade.

Når nivelleringsapparatet er færdigt og klar til brug, har man et værdifuldt instrument til opmålinger. Det erstatter på ingen måde de kostbare *rigtige* instrumenter, men det kan gøre udmærket fyldest de allerfleste steder. Et rigtigt instrument har tre-fire forskellige stilleskrue og er ret indviklet at justere. Det hjemmelavede kræver kun een indstilling – nemlig, at libellen skal være »i vage«, og i modsætning til det professionelle apparat kan man her se fremstillingsprisen i lup. . .

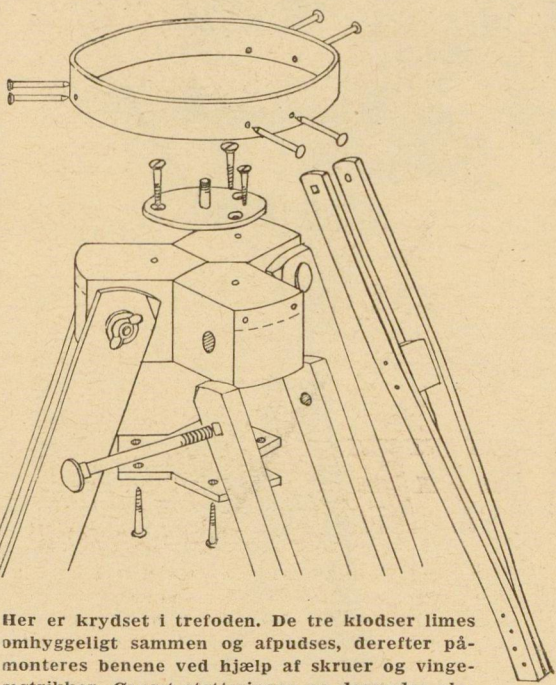
I næste nummer bringer vi en forklaring på, hvorledes man anvender nivelleringsapparatet, således at de, der fremstiller det, straks kan tage fat på at opmåle sommerhusgrunden, kolonihaven eller det sumpede engstykke, som skal drænes til foråret.

Samlingen af waterpas og stativ sker ved hjælp af disse metalstykker. Øverst de små plader med sigtesprækkerne.

Hvorfor bære de tunge sække med cement eller kul? Græsslåmaskinen er en praktisk hjælper i sådant slid.

Her er krydset i trefoden. De tre klodser limes omhyggeligt sammen og aspudses, derefter påmonteres benene ved hjælp af skruer og vingemøtrikker. Øverst støttingen og derunder pladen med spændebolten til waterpas'et.

*der drikkes
over
3 millioner
kopper
Cirkel kaffe hver dag*

CIRKEL KAFFE
fra **BRUGSEN**